

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIÁLNÍ GEOGRAFIE A REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Adam Horálek

ENERGETICKÁ GEOPOLITIKA ČÍNY

Bakalářská práce

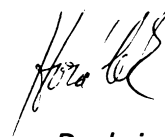
Praha 2007

,

vedoucí práce: RNDr. Jiří Tomeš

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci
vypracoval samostatně a že jsem uvedl
všechny použité prameny a literaturu.*

V Praze dne 28. 5. 2007

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'H. K.', written in a cursive style.

Podpis

OBSAH

ÚVOD	6
1. DATA, STRUKTURA & METODIKA	10
2. PRODUKCE A SPOTŘEBA ENERGETICKÝCH ZDROJŮ ČÍNY	12
2.1 Uhlí	16
2.2 Ropa	18
2.3 Zemní plyn	21
2.4 Hydroenergie	23
2.5 Ostatní energie (jaderná, solární, geotermální, větrná aj.)	27
3. ZAHRANIČNÍ VZTAHY A ENERGETICKÉ ZDROJE	32
3.1 Dovoz ropy a diversifikace zdrojů	38
3.2 Dovoz ropy a bezpečnost	42
4. ČÍNSKO-AFRICKÉ VZTAHY	45
4.1 FOCAC- Forum on China-Africa Cooperation	47
ZÁVĚR	54
POUŽITÁ LITERATURA	56
PŘÍLOHY	63
A Čínsko-africké diplomatické a obchodní vztahy (2000-2007, resp. 2003-2005)	63
B Administrativní členění Číny (2001)	65
C Převod mezi pinyinem a ČSP	66

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Srovnání růstu spotřeby energetických zdrojů v Číně a ve světě	13
Obr. 2 Srovnání struktury spotřeby energie	14
Obr. 3 Vývoj struktury produkce energie 1989-2004	15
Obr. 4 Čínská těžba a spotřeba uhlí	16
Obr. 5 Čínská těžba a spotřeba ropy	18
Obr. 6 Čínská těžba a spotřeba zemního plynu	21
Obr. 7 Rozvoj sítě plynovodů (2003)	22
Obr. 8 Hydroenergetický potenciál Číny (2004)	25
Obr. 9 Využití hydroenergetického potenciálu v západní Číně (2006)	26
Obr. 10 Vývoj celkové čínské spotřeby energií (1995-2005)	29
Obr. 11 Energetická intenzita ekonomiky	30
Obr. 12 Dovoz do Číny ze zemí světa (2005)	34
Obr. 13 Vývoz z Číny do zemí světa (2005)	34
Obr. 14 Růst podílu dovozu na spotřebě ropy (1993-2005)	39
Obr. 15 Teritoriální diversifikace dovozu ropy do Číny	40
Obr. 16 Srovnání struktury dovozu ropy Číny a Japonska (2004)	42
Obr. 17 Hlavní trasy dovozu ropy (2006)	44
Obr. 18 Budování vztahů a obchodů mezi Čínou a Afrikou (2003-2005)	46

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AO	autonomní oblast
BP	British Petroleum
CNOOC	China National Offshore Oil Corp. (Čínská státní pobřežní ropná spol.)
CNPC	China National Petroleum Corp. (Čínská státní ropná spol.)
ČLR	Čínská lidová republika
IEA	International Energy Agency (Mezinárodní agentura pro energii)
RMB	též CNY, oficiální zkratka čínské měny yuan (RMB- renminbi- „lidová měna“)
SP	světové pořadí
VSLZ	Všečínské shromáždění lidových zástupců (Národní shromáždění)
MW/GW	megawatty/gigawatty
Toe/Mtoe	tonnes of oil equivalent- tuny ropného ekvivalentu, v grafických částech použito toe- miliony tun ropného ekvivalentu
Tcm	biliony kubických metrů (zemního plynu)

Pozn.: další zkratky jsou vysvětleny v použité literatuře a případné též v textu

POZNÁMKY:

Pinyin - vzhledem k tématu a všeobecnému trendu v používání mezinárodně platných označení je v práci použito přepisu pinyin. Pro jeho alespoň částečně správné čtení viz příloha C. Pouze názvy zdomácnělé v českém jazyce (Peking, Tibet aj.) jsou v textu v této podobě používány. Jména jsou uváděna též v pinyinu, případně známá (Mao Zedong či Deng Xiaoping) jsou uvedena při prvním zmínění v ČSP - českém standardním přepisu v závorce.

Čína a ČLR- pro jednodušší označení považuji v této práci za synonymní označení Čína a Čínská lidová republika. Vzhledem k zaměření práce na situaci v ČLR je to legitimní.

Vnitřní Čína- oficiální označení historicky stabilních čínských oblastí odpovídající východní Číně (dnešní provincie Hebei, Hubei, Henan, Hebei, Jiangu, Jiangxi, Guangdong, Shandong, Zhejiang, Anhui, Fujian, Shaanxi a samosprávních měst Beijing, Shanghai, Tianjin).

Západní Čína- představuje doplněk k Vnitřní Číně, zahrnuje tedy provincie Yunnan, Sichuan, Guizhou, Shaanxi, Gansu a Qinghai, autonomní oblasti Tibet, Xinjiang, Vnitřní Mongolsko, Ningxia a Guangxi.

Strategické oblasti- je oficiální členění Číny na ekonomicky, vojensky a administrativně strategické oblasti. V této práci jsou použity ekonomické strategické oblasti, jejich vymezení přibližuje obr. 9.

ÚVOD

„Vypořádej se s realitou, nebo se ona vypořádá s tebou.“

„Deal With Reality or Reality Will Deal With You“

Richard Duncan¹

Současný vývoj Číny v rovině ekonomické, sociální i (geo)politické se stává stále více předmětem zájmu jak laických, tak i odborných prací. Mnohdy však dochází ke značným misinterpretacím skutečností vycházejících z neznalosti historických a sociálně kulturních specifik této oblasti. Proto je nutné brát většinu prací značně kriticky.

V české odborné literatuře je čínská problematika stále značně marginální a několik málo studií, které jsou publikovány, je nutno opět brát se značnou rezervou. Největší zastoupení má téma Číny v publicistice. Zde se však omezuje jen na výseky, navzájem nepropojené a zjednodušené, jakými jsou ekonomický boom, ekologické problémy, lidská práva apod.

Předkládaná práce se snaží nabídnout krátký a stručný vhled do oblasti pro Čínu tolik závažné- energetické geopolitiky. Čína představuje stále značně extenzivní formu ekonomického rozvoje, který je založen na materiálovém a energetickém zázemí. Obě sféry, vzhledem k rozsahu čínského rozvoje, ovlivňují celosvětově nejen těžbu, ale i ceny a dostupnost mnoha základních surovin. Přestože má Čína jednu z nejpestřejších a nejbohatších surovinových zásob na světě, nedostává se jí dostatek tří hlavních komodit- ropy, železné rudy a stavebních materiálů. Přestože ve všech zmíněných oblastech představuje jednoho z největších producentů, představuje i největšího konzumenta.

Více než samotný objem spotřeby však zaráží časová osa- vývoj této spotřeby. Jak bude dále v textu doloženo, Čína v současnosti patří k nejrychleji rostoucím konzumentům na světě. Ačkoliv se často zmiňuje, že vedle Číny i Indie představuje gigantický boom (vzhledem k hospodářskému růstu), je to právě Čína, která nemá v oblasti boomeru spotřeby konkurenta.

K zajištění značně extenzivního rozvoje celého průmyslu je zapotřebí stejně či více se rozvíjející průmysl energetický. Ten v případě Číny předsta-

¹ Motto na stránkách www.lifeaftertheoilcrash.net

vuje hlavní problém. Přestože s celkovým výkonem elektráren přes 450 GW² představuje třetí největší energetickou velmoc, z plánovaného výkonu, činícího 2200 GW do roku 2050 (Ma 2004: 62-175), to představuje přibližně pětinu. Každoroční růst instalovaného výkonu roste o přibližně 13 GW, tedy výkon odpovídající 80 % instalovaného výkonu ČR. Obdobně dokládá boom energetiky i spuštění vodní elektrárny Tři soutěsky (San Xia). Přestože by se mezi lety 2000-2007 měl výkon vodních elektráren zvýšit o více jak 30 GW, podíl vodních elektráren na celkovém instalovaném výkonu mírně klesá. To znamená, že výstavba ostatních druhů elektráren (jaderné, tepelné) je rychlejší. Přestože Čína hledá zdroje energie i v alternativních a obnovitelných zdrojích (solární, geotermální), nejen „konvenčních“, jejich podíl na rozvoji energetického průmyslu je zatím značně marginální.

Avšak nejen elektrárny jsou spotřebitelem energetických surovin. Čínský automobilový park vzrostl během let 1995-2005 o téměř 35 milionů automobilů³. Výstavba dopravní infrastruktury růstu spotřeby nejen energií, ale i stavebních materiálů taktéž napomáhá. Jen v roce 2004 se postavilo přes 4 500 km dálnic a 4 600 rychlostních komunikací⁴, 2 000 km železnic, 1900 km bylo elektrifikováno a počet pasažérů letecké přepravy vzrostl za jediný rok téměř o 100 milionů⁵!

Zmíněný nástin nároků na (nejen) energetickou produkci v posledních pěti až deseti letech dokládá, že pro zajištění stávajícího vývoje je nutno hlídat a rozvíjet energetické zdroje velice bedlivě. Nutnost zajišťovat energetické zdroje si čínská vláda dobře uvědomuje. Nejedná se však pouze o zajišťování samotného rozvoje, ale celého systému.

² K roku 2004; www.zhb.gov.cn.

³ Z 12,9 milionů v roce 1995 na téměř 50 milionů v roce 2005, srov. Bustelo (2005):4 a Kolektiv (2005): 54.

⁴ V Číně označované jako expressways a highways, rozdíl je minimální a oba typy jsou zpoplatněny pomocí mýtných bran. Celková délka činila v roce 2004 34 200 km dálnic, resp. 185 060 km rychlostních komunikací. Všechna data převzata z Kolektivu (2005): 129-138.

⁵ Z 87 590 tis. v roce 2003 na 180 540 tis. v roce 2004, což bylo spojeno se vznikem několika nízkonákladových spojů a částečným odstátněním pětice hlavních leteckých společností.

Již od Deng Xiaopingových (Teng Siao-pching) reforem (hlavně 1978-1988)⁶ řešila Čína otázku modernizace a demokratizace země. Veškeré úvahy byly omezovány základním dilematem- jak zajistit maximální ekonomický rozvoj při minimální demokratizaci a decentralizaci moci. Toto samo o sobě je všem totalitním režimům vlastní, avšak v Číně má tato koncepce dlouhou, a dalo by se říci zcela esenciální, podstatu zvanou Zhongguo. Zhongguo (v překladu Říše Středu) je konceptem, který pochází již od samotných historických kořenů Číny. Představuje kosmologický rámec, ve kterém každý Číňan, a tedy i každá čínská vláda, uvažuje. Z původního pojetí kulatých nebes vepsaných čtverci Země, kde „vyčnívajících“ rohy čtverce představují to nejhorší (bez ochrany nebes) a Střed to nejlepší (pod přímou ochranou nebes) se postupem času vytvořil politický směr, který není ničím jiným než precizně propracovanou geopolitikou.

Tangský kodex (dynastie Tang 618-907), který chápal v duchu konceptu Zhongguo jediné Čínu- Říši středu jako právoplatný a legitimní stát a ostatní jen za jeho vazaly, přetrval s obměnami až do pádu císařství v roce 1911/12. Přestože se často mluví o tom, že Čína prošla ve 20. století ohromnými ekonomickými a společenskými proměnami, je nutno takové výroky brát s rezervou. Hospodářsky se Čína přeměňovala několikrát a radikálně, v sociální (kulturní) sféře však tyto změny nebyly tak výrazné. Přestože nástup komunismu byl chápán jako radikální změna oproti císařství, byla to změna jen povrchová. V duchu tradic komunisté nechali vypracovat souborné dějiny „předchozí dynastie“ a systém státní správy, byť nomenklaturně odlišný, neměl od toho císařského příliš odlišných prvků. Lze tedy mluvit o komunistické dynastii, která v roce 1949 převzala moc nad Čínou.

V duchu stejných úvah je nutno nahlížet i chování lidí. Stejně jako komunistický režim nikdy nezpochybňoval autoritu prvního prezidenta Čínské republiky Sun Yixian (Sunjatsena), tak i nyní autoritu Mao Zedonga (Mao Ce-tunga) nikdo výrazněji nezpochybňuje (lze srovnat s vnímáním prezidenta TGM během let 1948-1989 v ČSR). Stejně jako jeho dnešní podobizna na všech bankovkách⁷, byly i sochy Sun Yixian po roce 1949 stejně respektovány, byť obsah odkazu Sun Yixiana byl a Mao Zedonga je

⁶ Viz blíže Fairbank (1998): 449-468.

⁷ V roce 2005 byla vydána nová emise RMB- renminbi či yuanů, která opět, po 20-leté odmlce, na všech předních stranách zobrazuje Mao Zedonga.

již tatam. Obdobná setrvačnost forem a vypuštění jejich obsahu je parná u mnoha dalších jevů- v dnešní době tolik silného proudu neokonfucianismu⁸.

Geopolitika Číny se opírá o mnoho hodnotových pilířů, jež sice nesou názvy svých předloh, nikoli však jejich obsah. Politickým vztahům se zahraničím se v této práci věnuji výrazněji. Mimo jiné proto, že obsah proklamací se neshoduje s obsahem samotným. Zářným příkladem této dichotomie je rozvojová pomoc africkým státům (poslední kapitola). Jako pomoc těmto státům je prezentována, avšak jedná se o pomoc Číně samé. Zavazování si cizích vlád výstižně pojmenoval na příkladu Afriky Ejikeme (2007) jako budování čínského imperiálního pohraničí (China's imperial frontier). Skutečně, Čína představuje v současnosti s USA a Japonskem největšího donátora rozvojové pomoci a vůbec největšího v Africe, avšak tato pomoc „není zadarmo“. Ruku v ruce s ní jdou zájmy ekonomické a politické či ekonomicko-geopolitické.

⁸ Neokonfucianismus se sice hlásí k odkazům konfucianismu, ale svou podstatou je zcela legistickým konceptem- tedy diametrálně odlišným od konfucianismu sui generis. Zářným dokladem je častá otázka při přijímacím řízení do firem na čtyři ctnosti obchodníka, přičemž obchodník byl v konfucianství vždy na nejnižší společenské úrovni a žádné ctnosti neměl.

1 DATA, STRUKTURA & METODIKA

Práce se opírá o množství dat, která jsou veřejně dostupná. Hlavními datovými prameny jsou data British Petroleum za rok 2005 (ročenka 2006) a ročenky Mezinárodní agentury pro energii IEA (2003, 2004). Množství datových souborů pochází též z ostatních internetových zdrojů, uvedených v použité literatuře.

Použitá literatura je, domnívám se, značně unikátní. Množství titulů použitých pro tuto práci je čínské provenience, které jsem získal během čtyř cest do Číny (2002, 2005, 2006). Množství informací u těchto knih, obzvláště u státěm vydávaných, je nutno brát s rezervou a kritickým nadhledem. Proto často odkazují na více zdrojů, které si navzájem protirečí či uvádí odlišná data.

Vzhledem k nepřehlednosti používání jednotlivých měrných jednotek energie jsem pro práci zvolil ropné ekvivalenty (většinou v tunách- toe, z angličtiny). Tato volba vyplývá z celkové specializace práce na ropnou problematiku. V jednotkách ropného ekvivalentu jsou uváděna data o spotřebě a produkci s výjimkou elektrické energie.

To vyplývá z rozsahu předkládané práce, která nedovoluje zakotvení tématu do širšího rámce. Přesto pro seznámení se studovanou problematikou byla prostudována a je relevantní.

Všechny v textu a přílohách uvedené obrázky jsou původní, nejsou ze žádného zdroje „kopírovány“ a odkazují se na uvedené zdroje, které jsou úplné.

Vzhledem k propojenosti a složitosti celé geopolitiky Číny se v této práci zaměřím na zajišťování energetických zdrojů. Proto se kromě stručného přehledu veškeré energetické geopolitiky zaměřím výrazněji na ropnou geopolitiku. Pro celou práci je příznačné, že se zaměřuje na vývoj, procesy, nikoli na stavovou charakteristiku. To považuji, vzhledem k dynamice čínské ekonomiky i geopolitiky, za oprávněné.

V první části se zaměřuji na analýzu vývoje energetické spotřeby a produkce Číny a na energetickou základnu Číny. V druhé analyzuji stávající zajišťování energetických zdrojů v zahraničí a jejich dopravu. Nastihují i

možné scénáře vývoje, hlavně s ohledem na plánované projekty, které jednoznačně dokládají geopolitickou orientaci Číny.

Jelikož Čína hájí své zájmy doslovně v globálním měřítku, zaměřím se na sledování čínsko-afrických vztahů v rámci fóra FOCAC (Forum on China-African Cooperation), které jsou typickým příkladem čínské geopolitiky. Navíc tyto vztahy v 21. století procházejí nejdynamičtějším vývojem.

Z metodologického hlediska se jedná o energeticko-politicko-geografický přístup ke geopolitice. Geopolitiku samotnou v této práci nechápu jako nějaký ideologický směr či dokonce vědu, ale jen jako doktrínu či strategii. Ačkoliv se v některých částech může zdát, že je chápána jako druh politické propagandy, není tomu tak. Geopolitika je i v takovém případě chápána spíše jako výsledek, produkt či nástroj propagandy, nikoli jako propaganda samotná.

Zároveň považuji za vhodné považovat za geopolitické koncepty jak vnější, tak i vnitřní projevy. Vnitřními koncepty rozumím přístup a strategii vlády v rámci vlastního území pro využívání zdrojů. To je v případě Číny obzvláště důležité, neboť, jak bude dále rozvedeno, ani vnitřní využívání energetických zdrojů není zcela bez „rizik“.

V práci se snažím skloubit politické a energetické aspekty energetické geopolitiky. Avšak s vědomím jisté „profesionální deformace“ se snažím do úvah nad předkládaným tématem zapojit i kulturní a sociální prvky (snad v duchu behaviorální geografie). V konečném výsledku by předkládaná práce neměla být chápána jako původní výzkum, ale jen jako charakteristika stávajících procesů a trendů, tedy spíše jako práce popisná.

2 PRODUKCE A SPOTŘEBA ENERGETICKÝCH ZDROJŮ ČÍNY

Čína představuje v současnosti jednoho z nejdynamičtěji se rozvíjejících konzumentů energie na světě. Jak dokládá série grafů (Obr. 1), v období 1990 -2005 vzrostla čínská spotřeba všech energetických komodit na dvoj- až čtyřnásobek. Světová spotřeba ve stejném období zaznamenala „pouze“ cca čtvrtinový růst.

Pro ekonomický boom, který ve zmíněném období každoročně překračoval 10 %, je charakteristická jeho značně extenzivní podoba. Čína započala svůj nástup na světový trh jako levný výrobce množství zboží, což samozřejmě zapříčinilo ohromný růst nároků na energetické zajištění takového rozvoje. Přestože se Čína v současnosti snaží přecházet na intenzivní způsob ekonomického rozvoje, tedy nezvyšovat samotnou produkci, ale její hodnotu, děje se tak jen v několika málo odvětvích. Stále však je energetická náročnost čínského ekonomického rozvoje značná.

Instalovaný výkon všech elektráren byl v Číně v roce 2003 391,4 GW (www.zhb.gov.cn) a bylo vyrobeno 1905 mld. kWh (BP 2006). O rok později, v roce 2004, dosáhla produkce elektrické energie 2 204 mld. kWh, tedy o 299 mld. kWh více (růst o 230 kWh/obyvatele). V tomto období byly spuštěny elektrárny s celkovým výkonem 49,3 GW, což představuje téměř trojnásobek instalovaného výkonu ČR. V následujícím roce 2005 se vyrobilo 2 475 mld. kWh, tedy o 271 mld. kWh více než v roce 2004. Tento růst je největší na světě jak relativně, tak i absolutně.

Již v roce 1994 se dostala Čína v produkci elektrické energie před Rusko na třetí místo a o rok později (1995) na druhou pozici před Japonsko. Již přes deset let svůj náskok zvyšuje a dnes její produkce tvoří přibližně polovinu produkce USA. Ve strategickém plánu Čínské lidové republiky (Ma 2004: 57-61) je plánováno stávající výkon elektráren (440,7 GW v roce 2004) zvyšovat permanentně až na cílových 2 200 GW instalovaného výkonu v roce 2050. Podle zprávy WEIO (Mezinárodní energetické agentury) by měl být do roku 2030 navýšen instalovaný výkon o 800 GW (na cca 1 200 GW).

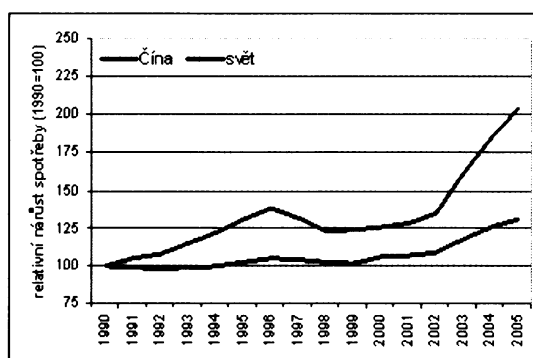
S růstem energetické produkce se mění spotřeba zdrojů. Základním trendem, který je patrný již z obr. 1, je růst spotřeby ropy a zemního plynu. Přestože těžba uhlí roste taktéž rychle, ve srovnání se zmíněnými

surovinami pouze polovičně. Významný růst zaznamenává využití jaderné a vodní energie. První čínská jaderná elektrárna v Qinshanu byla spuštěna teprve v roce 1993, dnes jich je v provozu již devět s celkovým výkonem přes 9,13 GW.

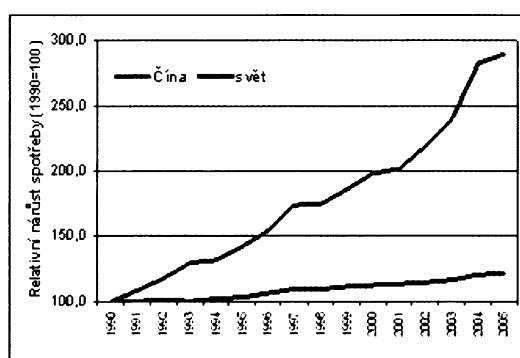
Hydroenergetika bývá mimo Čínu (ale i v samotné Číně) redukována pouze na kontroverzní přehradu Tři soutěsky, dosud nejvýkonnější vodní elektrárny na světě s cílovým výkonem 23 GW (viz dále). Avšak množství dostavovaných a rozestavěných vodních elektráren je v Číně velké množství. Jen těch s plánovaným výkonem přes 500 MW se staví 12, z nichž 6 bude mít výkon přes 1 000 MW.

Obr. 1 Srovnání růstu spotřeby energetických zdrojů v Číně a ve světě

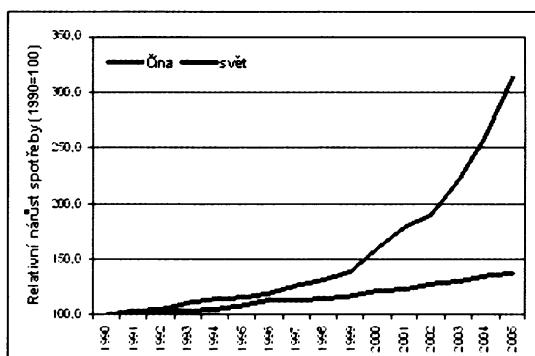
Relativní nárůst spotřeby uhlí (1990-2005)

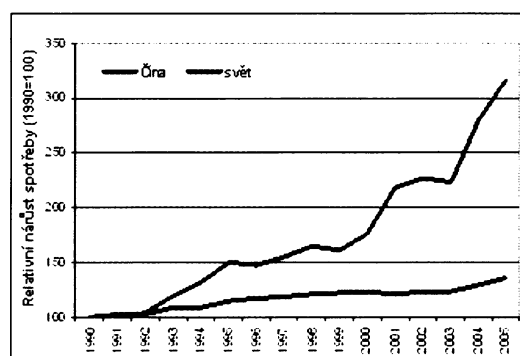
Relativní nárůst spotřeby ropy (1990-2005)

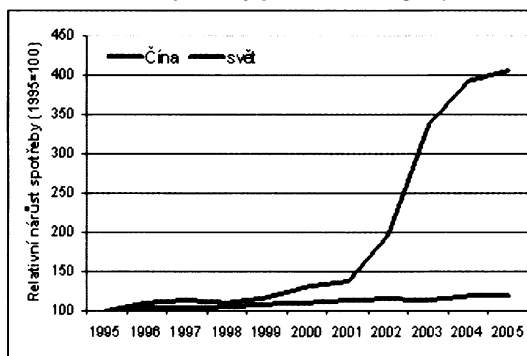
Relativní nárůst spotřeby zemního plynu (1990-2005)

Relativní nárůst spotřeby hydroenergie (1990-2005)

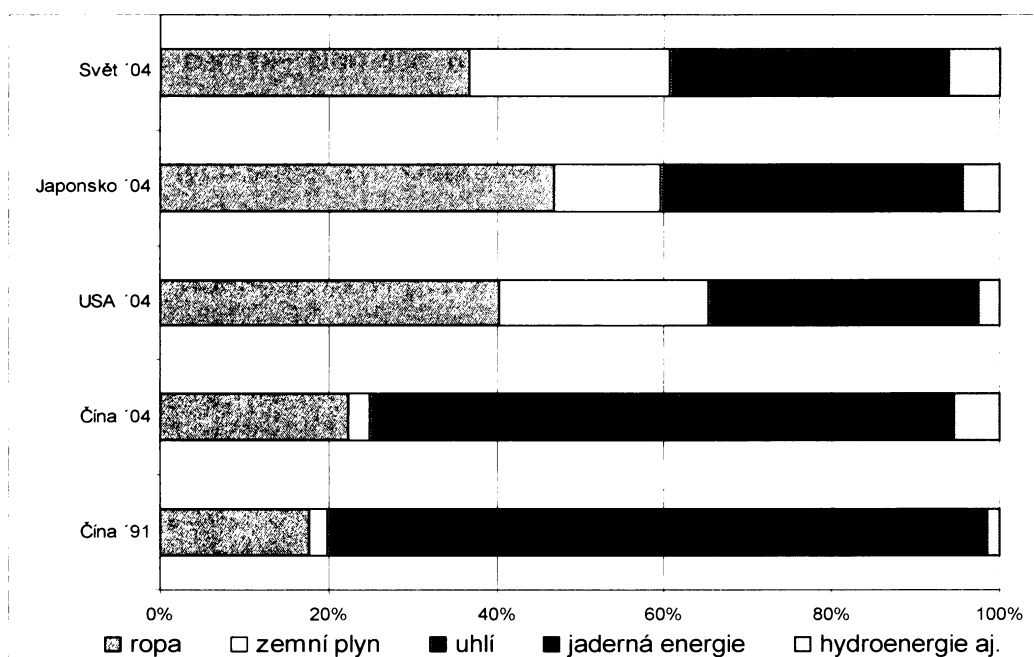
Relativní nárůst spotřeby jaderné energie (1995-2005)

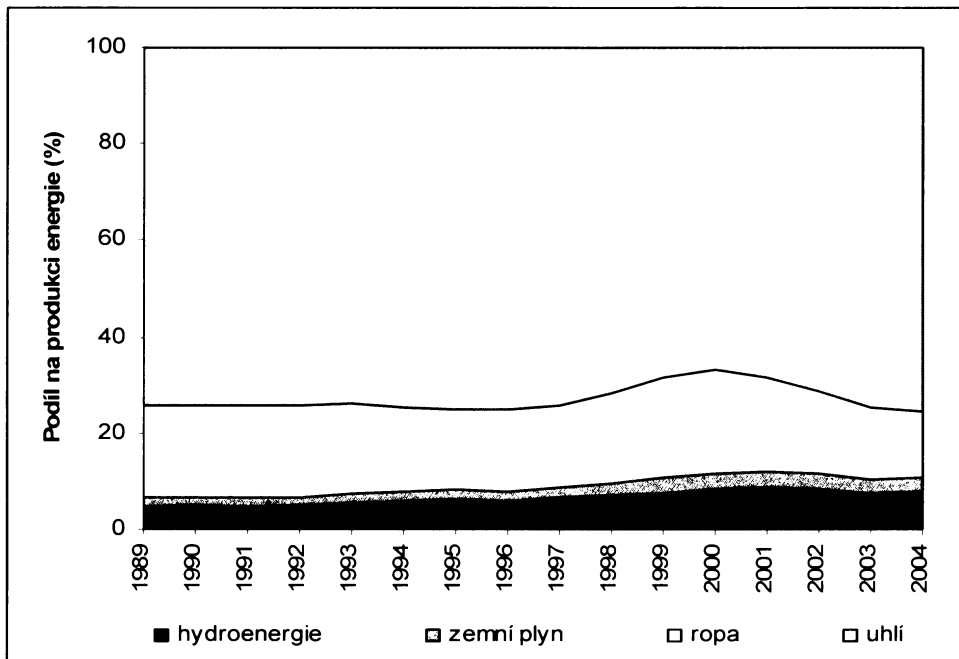
Všechna data převzata z BP (2006), vlastní výpočty

S rozvojem energetiky se mění i její struktura. Jak dokládá obr. 2, během let 1991-2004 došlo k výraznému snížení podílu uhelných elektráren na celkové produkci. Přestože je právě uhlí surovinou, jíž Čína disponuje téměř neomezeně a není závislá na dovozu, rozvoj její těžby není vítaný. Již nyní je Čína druhým největším producentem zplodin na světě po USA a při současném vývoji aspiruje v krátké době na první místo (Ma 2004). Podíl uhelných elektráren klesnul ve sledovaném období o téměř 10 %, zatímco ropné narostly o 4,6 %. Významný růst je též u vodních elektráren, a to o 4 %. Přesto se stále strukturou výroby Čína odlišuje od zbytku světa i od dvou dalších největších producentů elektřiny- Japonska a USA. Hlavním rozdílem je dominance čínských uhelných a nízký podíl ropných elektráren. Jaderná energetika je teprve na vzestupu a vzhledem k tomu, že by do roku 2030 mělo přibýt až 30 nových jaderných elektráren, lze očekávat jejich větší podíl. Slovo „lze“ je v tomto případě zcela legitimní, neboť přes spuštění Tří soutěsek a dalších vodních elektráren v období 2000-2006 s celkovým výkonem až 30 GW se podíl vodních elektráren na produkci elektřiny mírně snížil. To svědčí o rychlé výstavbě elektráren tepelných- ať už uhelných, ropných či plynových (viz též obr 3).

Obr. 2 Srovnání struktury spotřeby energie

Zdroj: BUSTELO, P. (2005), s. 10, vlastní úpravy

Obr. 3 Vývoj struktury produkce energie 1989-2004

Zdroj: CSB: www.stats.gov.cn

Nedostačující zahraniční zdroje ropy nutí Čínu posledních 7 let (obr. 3) upřednostňovat uhlí. To jediné je zatím schopno zajišťovat stávající tempo růstu energetické produkce a spotřeby. Ještě v roce 2002 bylo nezbytné vypínat části pekingského veřejného osvětlení k zajištění dostatku energie pro noční chod průmyslových podniků. Dokonce se stávalo, že bylo vypínáno osvětlení centra- Náměstí Nebeského klidu- i nasvícení portrétu Mao Zedonga na Bráně Nebeského klidu (Tiananmen), k čemuž se přistupovalo jen ve výjimečných situacích. Obdobně v září a říjnu roku 2006 byl nedostatek ropy v jižních provinciích takový, že v provinciích Guangdong, Guizhou a Yunnan a AO Guangxi byly pohonné hmoty vydávány na přiděl, a to i autobusovým společnostem (založeno na vlastním výzkumu).

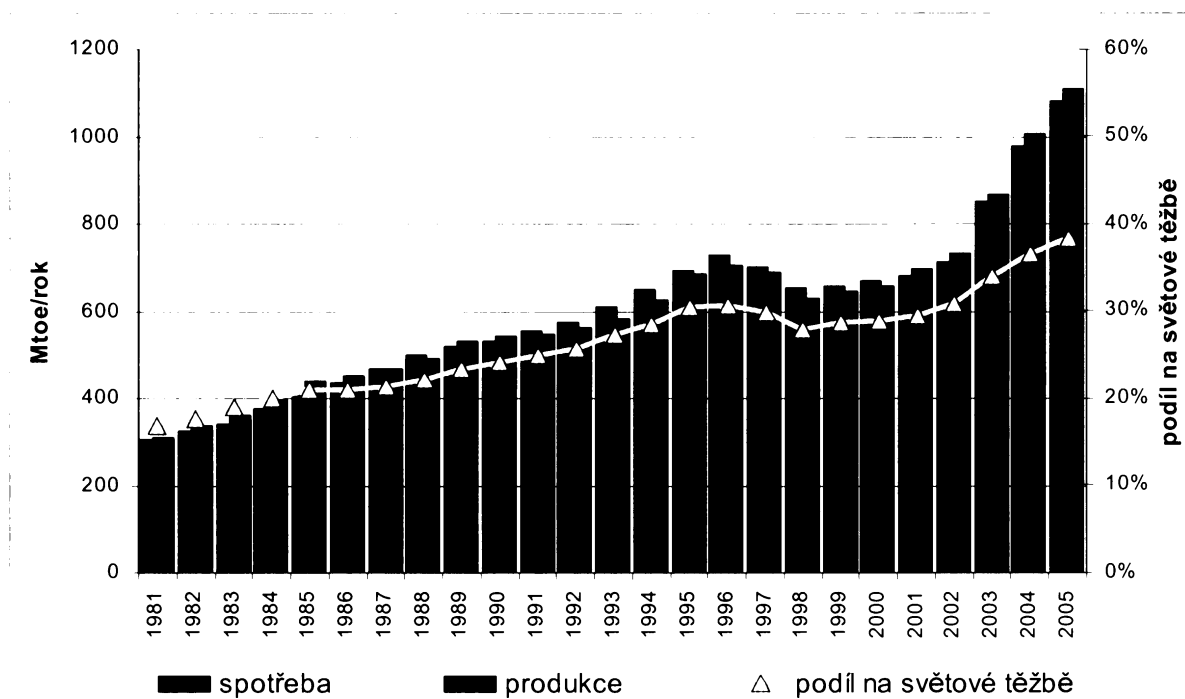
Snaha o zajištění dostatečných zdrojů a o co největší nezávislost na zahraničí (a vyhýbání se nepopulárním opatřením jako je přidělování benzínu) Čínu vede i k experimentům na poli alternativních zdrojů energie. Přesto i v této oblasti dnes Čína představuje jednu z nejprogresivnějších oblastí na světě.

2.1 Uhlí

Uhlí představuje pro Čínu hlavní energetickou surovinu, kterou disponuje. Čína je jeho největším těžitelem (37,5 % SP v roce 2005) a má na svém území třetí největší zásoby (12,6 %, viz BP 2006). Po částečném útlumu jeho těžby v druhé polovině 90. let 20. století (viz obr. 4) je jeho těžba na rychlém vzestupu. Během let 1998-2005 se zvýšila těžba téměř o 1 miliardu tun (v obr. 4 použity jednotky mil. toe).

Tento jev je vysvětlitelný nedostatkem náhradních zdrojů. Pouze uhlí je surovinou, jejíž těžbu může Čína sama ovlivňovat a zajišťovat tak základnu pro extrémní růst energetické spotřeby, který meziročně činí okolo 12 %⁹. Uhelne pánve jsou v Číně dobře dostupné a většinou se těží povrchově. Jejich rozmístění také umožňuje jejich dobré využití. Přestože plošně jsou rozsáhlejší ropná pole, uhelná obsahují nepoměrně větší energetický potenciál¹⁰. Celkové zásoby na území Číny jsou cca 114,5 mld. tun uhlí, zatímco ropy 2,2 mld. tun (BP 2006). Při stávající těžbě (k roku 2005) by byly uhelné zásoby vyčerpány do roku 2060, ropné již v roce 2017.

Obr. 4 Čínská těžba a spotřeba uhlí

Zdroj: BP (2006), data jsou dostupná až od roku 1981.

⁹ 2004-2005: 12,6 % (www.zhb.gov.cn).

¹⁰ Viz Kol. (2005: 31-33), Kol. (1994: 11-44).

Rozvoj těžby uhlí je nutno vidět v souvislosti se strategií diversifikace zahraničních energetických (převážně ropných) zdrojů (viz níže). Snahou Číny je vyhnout se závislosti na jediné oblasti (na rozdíl od Japonska). Objem těžby uhlí tak lze chápat v případě Číny jako pojistku, která se bude uplatňovat při nedostatečném zásobování ostatními zdroji. Prvním dokladem takového přístupu byl útlum těžby 1997-2000, který byl spojen s optimistickým „přechodem“ na ropu (srov. obr. 4 s obr. 5). Proto lze očekávat výraznější výkyvy do budoucna, odvislých od vývoje na trhu s ropou, příp. zemním plynem.

Celkovým trendem v energetické politice je snižovat podíl uhelných elektráren, které spalují často velmi nekvalitní uhlí. Množství emisí a nebezpečí vyplývajících z jejich vývoje (a prognóz) si vláda uvědomuje a hledá řešení. Na prvním místě však je zajištění ekonomického rozvoje, teprve na druhém jeho ekologizace.

Po prvotní euforii, která na počátku 90. let zasáhla evropské a americké investory v Číně, přišla vlna kritiky. Např. Chang (2002) je představitelem skeptického a Fishman (2005) optimistického přístupu k čínskému ekonomickému boomu. Dalším zajímavým pohledem je kniha Čínský sen od Joea Studwella (viz Fürst 2005). Ta se značně zaměřila na skutečné možnosti čínského trhu. Avšak stále tu chybí i ekologický rozměr, který se dostává do popředí teprve od roku 2005, kdy poprvé byly zveřejněny podrobnější a v mnohém šokující informace o ekologické zátěži Číny. Fakt, že v roce 2006 bylo již 16 z 20 nejznečištěnějších měst světa v Číně, je varovným signálem¹¹. Nedostatek ropy a závislost na vnějších energetických zdrojích příliš šancí na zlepšení tohoto prvenství nedávají. Je však zřejmě jen otázkou času, kdy ekologické nevýhody převáží ekonomické výhody tohoto rychlého, ale značně extenzivního vývoje. Jen mezi lety 2004 a 2005 došlo k růstu veřejných protestů proti neřízenému znečišťování (nejen) měst o 30 % (!)¹². Je tedy patrné, že v Číně není jen extrémní růst ekonomiky a těžby, ale i nespokojenosti s tímto trendem.

¹¹ Viz <http://www.epochtimes.com/gb/6/5/31/n1334910.htm> (6. 3. 2007, vyšel 31. 5. 2006 na www.dajiyuan.com), v čínštině.

¹² Tamtéž; k tomuto tématu vzniká podle informátorů v Číně značné množství blogů a občanských sdružení.

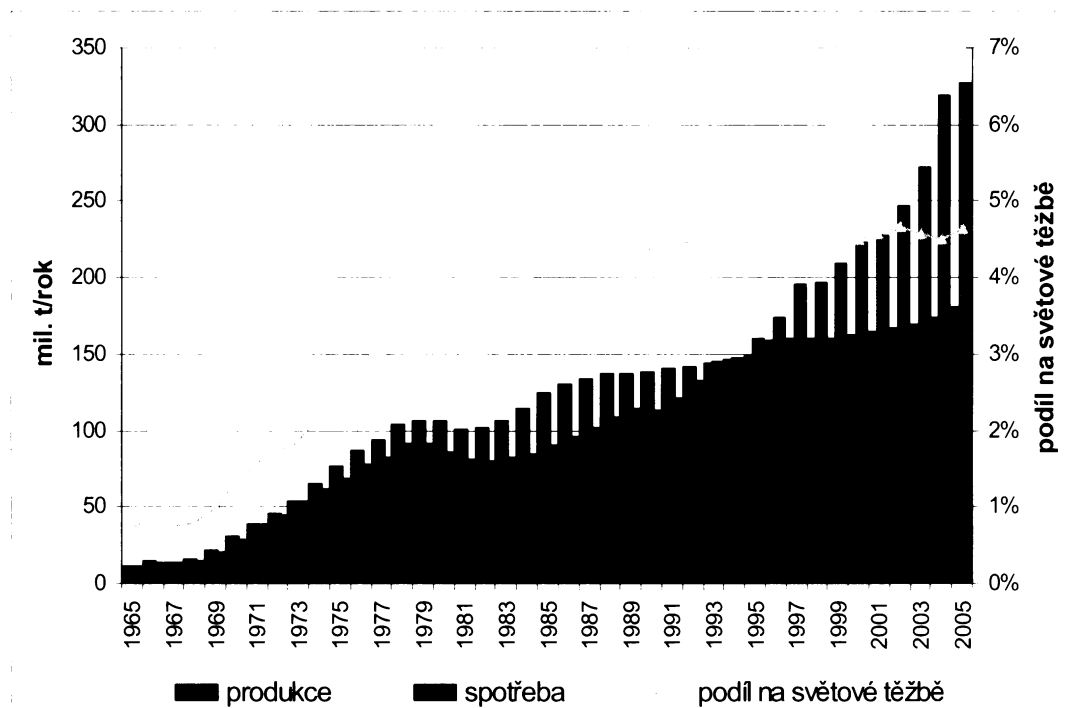
2.2 Ropa

Pro vývoj čínské těžby ropy byl přelomovým rok 1993, kdy se Čína stala ropu dovážející zemí. O dva roky později, v roce 1995, byl nastartován výrazný přechod na ropu namísto uhlí u nově stavěných tepelných elektráren (Ma 2004). Zároveň se výrazně zvýšil automobilismus, jehož strmý růst neustále trvá. Přes menší útlum na konci 90. let 20. století se růst spotřeby ropy stal hlavním znakem „nenasytnosti“ čínské ekonomiky.

Při studiu čínských map ropných polí by bylo možné usuzovat na velké zásoby této suroviny (např. Kol. 2005: 31, Kol. 1994: 11-12). Přestože Čína v roce 2005 vyprodukovala přes 180 mil. tun ropy, dostačovalo to již pouze na pokrytí 55 % spotřeby. Během pouhých deseti let se z téměř soběstačné Číny stala země na dovozu „černého zlata“ velmi závislá.

Jak je patrné z obr. 5, Čína byla v období 1973-1993 vývozcem ropy. Mírný růst těžby po tomto období do současnosti odpovídá celosvětovému růstu (v obr. 5 modrý sloupec a zelená linie). Naopak jako spotřebitel se Čína strmě dostává do vedoucích pozic.

Obr. 5 Čínská těžba a spotřeba ropy

Zdroj: BP (2006)

Téměř 330 milionů tun ropy spotřebovaných v roce 2005 činí tuto zemi druhým největším konzumentem po Spojených státech. Současná spotřeba Číny odpovídá přibližně 1/3 spotřeby USA, avšak na rozdíl od těch má 3% růst spotřeby v roce 2004-5 (USA mírný pokles) a více jak devítinásobný za období 2000-2005¹³.

Celosvětová roční spotřeba ropy vzrostla mezi lety 2000 a 2007 o necelých 300 milionů tun. To znamená, že více jak třetinu celosvětového růstu spotřeby ropy připadá na Čínu (!).

Nejen zajišťování zdrojů v zahraničí je pro Čínu problémem. Když v letech 1997-8 rozšiřovala Čína své ropné aktivity v oblasti Kelamayi (ujgursky Karamay) v severozápadním Xinjiangu, vyvolalo to vlnu odporu. Pro Čínu je Xinjiang významnou oblastí nejen z geopolitického vlivu na střední Asii. Rozsáhlé neobydlené či vysídlené oblasti jsou mj. využívány pro čínské jaderné a jiné nekonvenční vojenské testy. Zadruhé, přestože má Čína ropná pole po celém území, právě ta v Xinjiangu představují nejvýznamnější podíl jak na stávající těžbě, tak i na rezervách.

Je těžké určit, co bylo příčinou nepokojů v Xinjiangu již od poloviny 90. let 20. století. Z informací ujugurského exilu vyplývá, že to bylo způsobeno porušováním lidských práv a neochotou Ujgurů se porobovat Číňanům. Zároveň ujugurský exilový server www.uygur.org zdůrazňuje, že Číňané, kteří jejich zemi (Ujgurů) okupují a hanizují¹⁴ ji navíc i „drancují“ a „znásilňují“ právě v podobě „krádeže“ ujugurského nerostného bohatství (ropy) a ničení vlasti (jaderné testy)¹⁵. Čínská vláda na svou obranu zveřejňuje data o tom, jak Ujgurům pomáhá, a že cena vytěžené ropy nepřevyšuje investice do oblasti¹⁶.

¹³ BP (2006); v období 2004/05 změna: USA -0,2 %, Čína 2,9 %, 2000/05: USA 5,2 %, Čína 46,4 %. V absolutních hodnotách, Čína za období 2004/5 zvýšila roční spotřebu o 8,4 mil. t (USA snížily o 4,2 mil. t) a za období 2000/05 zvýšila o 103,7 mil. t, zatímco USA o 47 mil. t.

¹⁴ Hanizace je proces dosídlování nehanckých (Číňany v etnickém smyslu neobydlených) oblastí nově příchozími Hany (Číňany) z Vnitřní Číny. V roce 1958 tvořili Ujguri v AO Xinjiang 75 % obyvatelstva a Hanové pouze 10 %, avšak v roce 2000 byl podíl Ujgurů již jen 44 % a Hanů 39 %. Podle odhadů již počet Hanů převýšil počet Ujgurů; viz Horálek (2007: 36-39), Pomfret (2000).

¹⁵ Blíže viz Horálek (2007: 120-121), použité termíny jsou překladem rétoriky exilu.

¹⁶ V tomto duchu je vedena polemika mezi exilem (nejen ujugurským) a centrální vládou v Pekingu již od 50. let 20. století (viz Schwarz 1971, Horálek 2007: 16-51), též Jin (2003).

Je zřejmé, že v případě AO Xinjiangu je těžba ropy také problematická a představuje značně ožehavou národnostně politickou otázku. Tento fakt stěžuje centrální vládě „hladké“ využívání zdrojů, ale i jejich distribuci. Výstavba ropovodu, který by měl spojovat středoasijská ropná pole s Vnitřní Čínou, musí vést přes Xinjiang. Už jen tento fakt, že si prostřednictvím Xinjiangu Čína prodlužuje kontrolu nad ropovodem o více jak tisíc kilometrů, vede vládu k posilování pozic-hanizaci. Není od věci zde zmínit, že všechna města, která jsou na trase jak západo-východního plynovodu, tak plánovaného ropovodu, mají drtivou převahu hanského obyvatelstva¹⁷.

Podíl importované ropy na celkové spotřebě bude nadále růst. Čína předpokládá, že by mohla dosáhnout vlastní těžby až do výše 250 mil. t ročně (www.china.org.cn.), avšak to předpokládá nalezení způsobu alternativního získávání ropy z malých či revitalizovaných ropných polí. Přestože se Čína i na mezinárodní úrovni snaží zajišťovat všechna nárokovatelná potenciální ropná pole (např. úprava vztahů mezi Čínou a Vietnamem v letech 2005-2007 a vyjednávání o Tonkinském zálivu aj. oblastech), uvědomuje si, že význam na ní nezávislých zdrojů bude stoupat. Dle odhadů by měla závislost na vnějších zdrojích překročit 50 % již v roce 2010 (IEEJ) a v letech 2025 dosáhnout 67 až 75 % (IEA, IEEJ)¹⁸.

Spotřebu výrazně navyšuje expanzivní automobilový průmysl. Do roku 2030 by mělo být v Číně o 100 milionů aut více než nyní (Bustelo 2005). To je reálný odhad, když si uvědomíme, že během let 1995-2005 vzrostl počet automobilů o 35 milionů. Výstavba nových silnic tento nápor automobilizace očekává, ale je otázkou, zda stejně očekávají tuto spotřebu zahraniční ropné zdroje, bez nichž toto tempo rozvoje nebude možné.

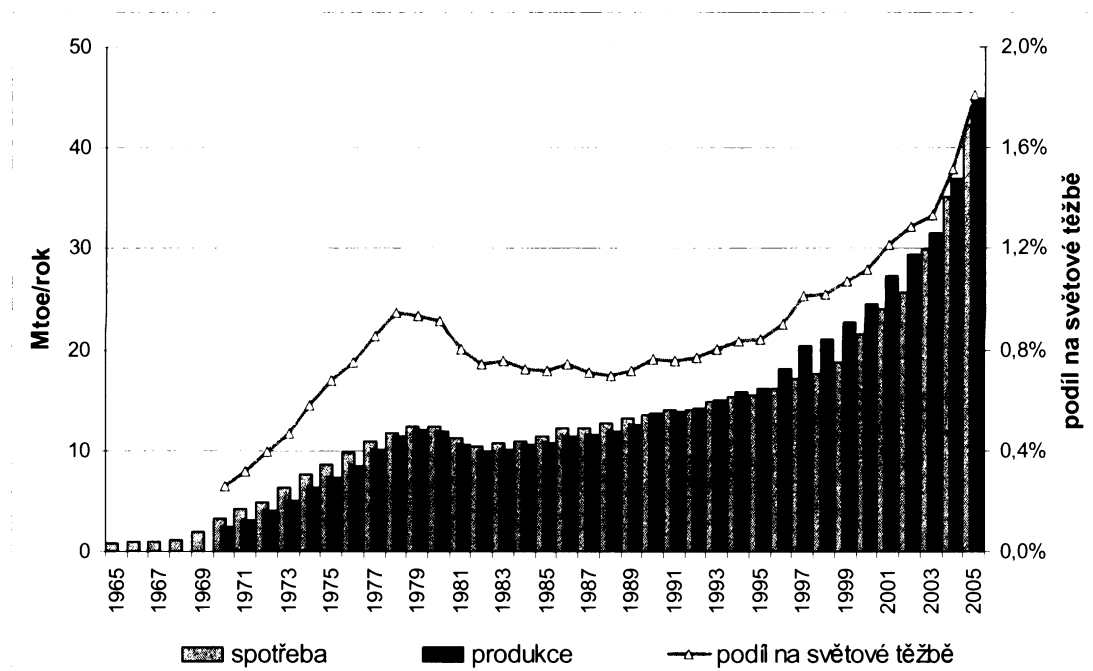
¹⁷ Jedná se především o města v AO Xinjiang: Yunnan, Korla, Shanshan (Pigan), Hami (Kumul), viz Jin (2003:54) a www.uygur.org. Viz též obr. 7 a 17.

¹⁸ Dle různých prognóz: IEEJ (The Institute of Electrical Engineers of Japan) a Mezinárodní agentura pro energii IEA ve svých zprávách WEIO 2003 (World Energy Investment Outlook; zde zveřejněná prognóza počítá s podílem dovozu 67 % v roce 2025) či WEO 2004 (World energy Outlook; zde je již pro rok 2025 předpovídán dovoz 75 % celkové spotřeby, což odpovídá vývoji mezi lety 2004/5).

2.3 Zemní plyn

Rozmístění rezerv zemního plynu se v případě Číny příliš nekryje s rozmístěním ropy. Přesto je celková kapacita nalezišť obdobná - činí 2,35 tcm (bilionů m³)¹⁹, což je srovnatelné s 2,2 mld. tun ropných zásob. Navíc vývoj nalezišť zemního plynu je pro Čínu optimistický- jsou objevována stále nová a relativně velká naleziště např. v Qinghaji, Xinjiangu či východním Sichuanu a západním Chongqingu, takže i přes značný objem těžby se v průběhu let 1985-2005 známé zásoby stále zvyšují²⁰. Čína díky tomuto příznivému vývoji svou bilanci produkce a spotřeby zemního plynu zlepšuje. Jestliže ještě do počátku 90. let 20. století byla mírně deficitní, převyšuje od roku 1993 těžba celkovou spotřebu (viz Obr. 6). To mírně kompenzuje zvyšující se závislost na dovozu ropy.

Obr. 6 Čínská těžba a spotřeba zemního plynu

Zdroj: BP (2006), pozn.: data za produkci zemního plynu jsou až od roku 1970.

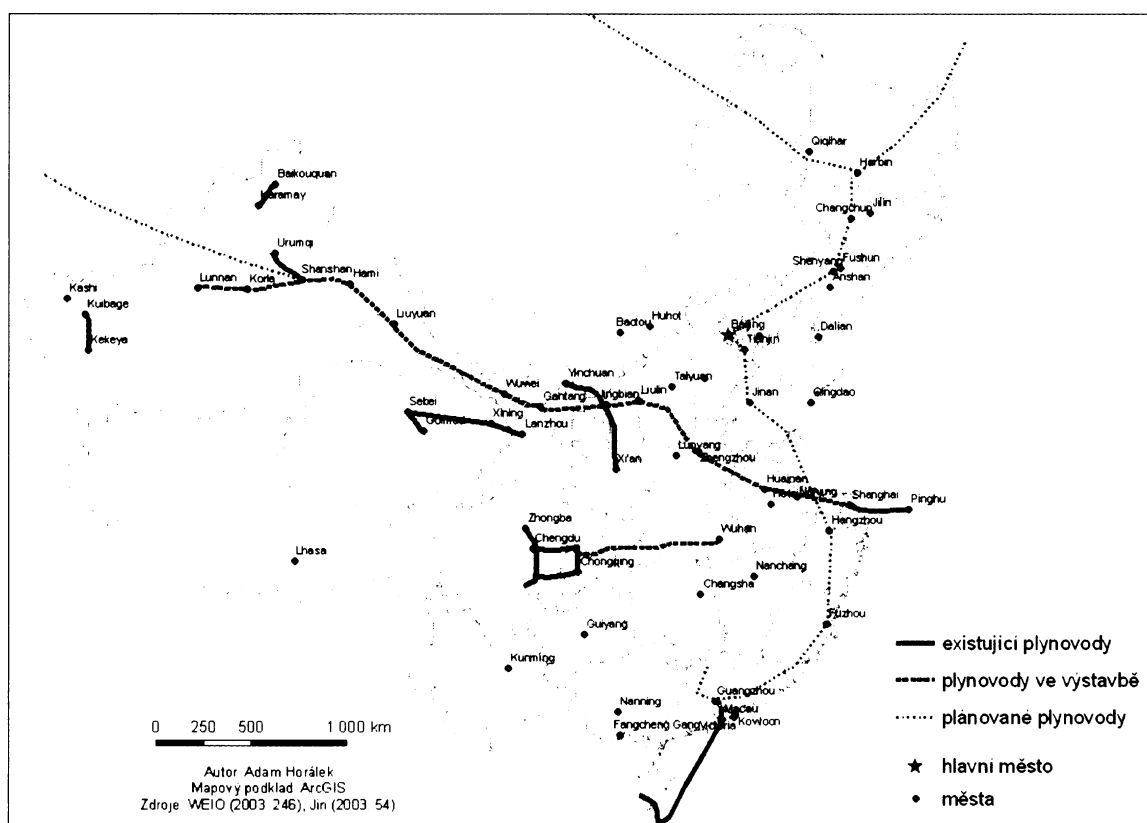
Celkový objem těžby zemního plynu se mezi lety 1999 až 2005 zdvojnásobil, a to o téměř 22,5 mil. toe. Význam zásob zemního plynu si

¹⁹ 2,35 bil. m³ zemního plynu představuje ekvivalent cca 2,1 mld. toe.

²⁰ Dle BP (2006) byly odhadované zásoby v příslušných letech následující: 1985:0,87, 1995: 1,67, 2004: 2,2 a 2005: 2,35 tcm (bilionů m³). Většina z posledních objevených zásob zemního plynu se nachází v severozápadní oblasti provincie Qinghai.

centrální vláda velmi dobře uvědomuje. Plánované výstavby ropovodů z vlastních i zahraničních těžebních oblastí jsou „předbíhány“ výstavbou plynovodů. O tom svědčí již zčásti dokončený západo-východní plynovod, jenž s cílovou délkou přes 3 500 km bude zásobovat z ujugurských plynových zdrojů Shanghai a značnou část Vnitřní Číny. Obdobně významným projektem je již dokončený plynovod Sebei-Lanzhou, který spojuje nová významná naleziště v severozápadní části Qinghaie a město Lanzhou. To by mělo městu Lanzhou, které patří do zmíněné šestnáctky nejznečištěnějších měst světa v Číně, pomoci řešit jeho ekologickou zátěž. Zároveň se stane významným uzlem pro distribuci zemního plynu pro provincie Gansu, severní Sichuan, Shaanxi a AO Vnitřní Mongolsko (Nei Menggu) a Ningxia.

Obr. 7 Rozvoj sítě plynovodů (2003)

Podle prognóz mezinárodní agentury pro energii IEA a její zprávy WEIO (2003: 244) by měly investice do využívání zemního plynu dosáhnout v dekadě 2001-10 2,2 mld. USD, v následující dekadě 3,1 mld. USD a v období 2021-30 již 4,6 mld. USD. Z těchto celkových investic nejrychleji porostou, dle této zprávy, investice do distribuce, zatímco náklady na samotnou dálkovou dopravu by již neměly extrémně narůstat. Vzhledem k

optimistickým výsledkům dosavadních průzkumů potenciálních nalezišť se počítá i se zdvojnásobením výdajů na rozvoj stávajících a nalézání nových zdrojů.

Přestože Čína v současnosti svou těžbou pokrývá vlastní spotřebu zemního plynu, dováží malé množství ze Střední Asie. Přes možný rozvoj stávajících zdrojů se očekává (WEIO 2003: 245), že dovoz bude již v roce 2020 představovat více jak 18 % a v roce 2030 již okolo 28 % spotřeby²¹. Zde se očekává, že většina dováženého zemního plynu bude pocházet ze Středoasijských a sibiřských nalezišť v Kazachstánu, Uzbekistánu a Rusku. V tomto ohledu je možné vidět ohrožení geopolitických zájmů evropských států, hlavně s ohledem na dovoz zemního plynu a ropy z Ruska.

Čínsko-ruské vztahy nejsou nijak přátelské, ale velmi pragmatické. Čína i Rusko si uvědomují, že spolupráce v oblasti energetiky je prospěšná pro obě strany a nabízí Rusku jiné vyjednávací pozice vůči tradičním evropským odběratelům. V plánu jsou plynovody ze Sachalinu, Východní Sibiře a Střední Asie, jejichž realizace se očekává v průběhu let 2020-2030. Stav a plány rozšíření systému plynovodů ukazuje obr. 7. Z toho je patrné, že stávající systém distribuce zemního plynu má množství lokálních, navzájem nepropojených sítí, které by však v budoucnu měly být propojeny do celostátního systému. Hlavním projektem je v současnosti západo-východní plynovod. Stejně významný bude případně realizovaný plynovod severojižní (z Harbinu do Guangzhou).

2.4 Hydroenergie

Jednou z nejprogresivnějších oblastí energetiky je vodní energie. Čína potenciál svých řek systematictěji studovala od poloviny 20. století. Již v 60. letech bylo zřejmé (Dosedla 1965: 301), že minimální energetický potenciál čínského vodstva činí 540 GW. Toto číslo bylo dále upřesňováno a často citovaný údaj 680 GW se zdá být konečným. Další objevování potenciálu se děje již jen v řádu jednotek GW. Čínskou vládou zveřejněná studie k roku

²¹ Ze 164 mld. m³ celkové spotřeby v roce 2030 by mělo být z vlastních zdrojů zajištěno cca 117 mld. m³ a z dovozu 47 mld. m³.

2005 udává 689 GW hydroenergetického potenciálu²². Z tohoto celkového potenciálu je při současném technologickém stavu možno využít „jen“ 493 GW, což stále představuje jeden z největších hydroenergetických technicky dostupných potenciálů na světě. Kdyby byl v současnosti plně využit, dostačoval by na pokrytí stávající spotřeby elektrické energie, která k roku 2004 činila 440,7 GW (a vzhledem k vývoji by měla roku 2007 dosáhnout 495-510 GW).

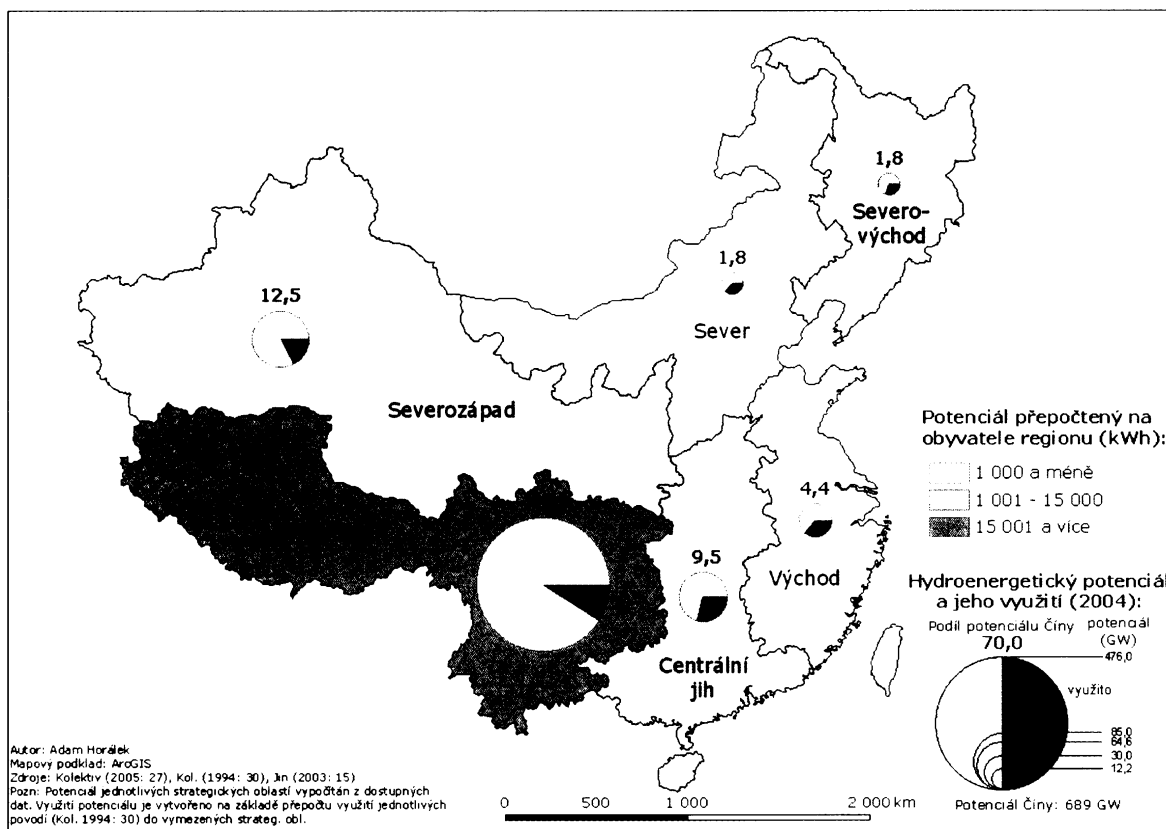
Problémem vodní energie Číny je její alokace. Více jak 70 % veškerého potenciálu se nachází v strategické oblasti Jihozápad, která zaujímá 2,3 mil. km² (24 % území) a žije zde okolo 202 milionů obyvatel (15 % populace). Kdybychom nebrali v potaz tyto administrativní hranice, ale hledali místo s největší koncentrací hydroenergetického potenciálu, byla by disproporce ještě větší. Na území západního Sichuanu a Yunnanu by od okresu Shiqu (prefektura Ganzi, Z Sichuan) až po Tengchong (JZ Yunnan) tvořil potenciál řek Lancangjiang (Mekong), Nujiang (Salwin), Jishajiang (horní tok Changjiangu), Yalongjiang, Minjiang aj. přibližně 40 % celočínského potenciálu, avšak na území o rozloze cca 350-400 tis. km² (4 % území).

Nejvýznamnější řekou z energetického hlediska je Changjiang (Jang c' -ťiang), jeho povodí pak celkem představuje energetický potenciál 363 GW, což činí 53,4 % potenciálu Číny (Kol. 1987: 319). Přestože se jedná v současnosti o nejvýkonnější vodní elektrárnu (a elektrárnu vůbec) na celém světě, tvoří sama o sobě jen přibližně 3 % celkového a 4,5 % z technicky využitelného potenciálu. Zcela v pozadí zůstávají monstrózní projekty, z části již ve výstavbě na řekách Huanghe, Minjiang (západní Sichuan), Wujiang a Hongshuijiang (Guangxi a Guizhou) a kontroverzní dílo Hujiaoxia (Rokle skákajícího tygra) na Jinshajiang (viz dále). V roce 2004 využívala Čína pouze 94,8 GW hydroenergie (13,8 % celkového, 19,2 % technicky využitelného potenciálu). Využití zaostává hlavně v oblasti nejvýznamnější Jihozápadě (využito je jen cca 9 % potenciálu), naopak nejlépe využít je potenciál ve strategické oblasti Sever a Východ (cca 1/3)²³, jak ukazuje obr. 8, které jsou však svým celkovým potenciálem marginální.

²² Viz www.xinhuanet.com/English/2004-9/01/kontent_1933454.htm [16.4.2007]

²³ Zmíněné údaje jsou vlastními výpočty na základě dostupných dat.

Obr. 8 Hydroenergetický potenciál Číny (2004)

V současnosti se v Číně staví obrovské množství vodních elektráren. Aniž by byly dostupné přesnější údaje, lze odhadovat, že celkový počet elektráren ve výstavbě s cílovým výkonem nad 10 MW činí 200-300. Tento údaj vychází z mé zkušenosti, neboť jen na Minjiangu se staví takových elektráren 14, na Nujiangu 6, Lancangjiangu 14, Jinshajiangu 18, Yalongjiangu 13 apod. Jak udává obr. 9, elektráren nad 500 MW se v západní Číně, která představuje v tomto ohledu hlavní oblast rozvoje, staví 12 a plánováno je dalších až 57 (!). Jen v obr. 9 vyjmenované hlavní řeky, kde probíhá výstavba anebo se v brzké době plánuje, mohou mít až 125 elektráren s výkonem nad 200 MW.

Ve snaze využít maximálně hydroenergii a zároveň nepřehrazovat a nezaplavovat všechna údolí začíná Čína s výstavbou tunelových elektráren po vzoru Švédska. Jedná se o elektrárny s malým výkonem, často jen do 1 MW. Na druhou stranu, takových elektráren je v hornatých oblastech západního Sichuanu a Yunnanu velké množství. Často zásobují jen několik blízkých obcí, případně některé větší město. Rozvoj těchto malých elektrá-

ren je na vzestupu přibližně teprve od roku 2000, ale těší se velké popularitě jak pro svou ekologičnost, tak i nízké náklady.

Obr. 9 Využití hydroenergetického potenciálu v západní Číně (2006)

Provincie a AO*	Vodní elektrárny			Řeky využívané/ využitelné pro vodní elektrárny nad 200 MW****
	postavené**	ve výstavbě**	plánované***	
Xinjiang	0	0	0	Yarlung Zangbo Jiang (Brahmaputra) 4. Nujiang
Xizang	0	0	3	4. Lancangjiang 5
Qinghai	0	0	2	Huanghe 3
Sichuan	3	2	6-18	Minjiang 7. Jinshajiang 8. Daduhe 7. Yalongjiang 9. Chang Jiang (Jang c'-t'iang) 4
Chongqing	0	1	3	Jialingjiang 2-3
Yunnan	0	2	4-11	Nujiang 7. Lancangjiang 8. Jinshajiang 9. Yuanjiang 4. Nanpanjiang 4
Guizhou	2	2	8	Wujiang 10. Qingshuijiang 4
Guangxi	1	2	4	Hongshuijiang 5. Youjiang 3
Shaanxi	0	0	2-3	Jinghe 1-2. Huanghe 2
Gansu	2	1	0	Huanghe 3
Ningxia	1	1	1	Huanghe 3
Nei Menggu	1	1	4	Hailarhe 1. Nenjiang 2. Huanghe 4

* AO- autonomní oblast, Xizang=Tibet, Nei Menggu= Vnitřní Mongolsko, Sichuan= Š'-čchuan

** Jen s výkonem nad 200 MW, postavené nemusí být plně v provozu, mohou být teprve napouštěny

*** Jen s výkonem přes 500 MW

**** Za názvy uveden počet možných elektráren s výkonem nad 200 MW (na dané řece v dané provincii/AO)

Pozn.: počet příslušných elektráren vychází z Kol. (1994:30), Jin (2003:15), www.china.org.cn, www.xinhua.net, Dosedla (1965: 346-360) a pobytu autora v oblasti Sichuanu a Yunnanu

Hlavními v současnosti probíhajícími projekty jsou kaskády na Wujiangu a Hongshuijiangu (prov. Guizhou a AO Guangxi) a hydroelektrárna Huanghe. Wujiang by měl generovat po dokončení kaskády deseti elektráren výkon 9,14 GW, Hongshuijiang, v současnosti vůbec největší kaskáda, až 10,9 GW²⁴. Vodní elektrárna na Huanghe by měla mít výkon 15,8 GW. Celkem by se měl výkon vodních elektráren do roku 2015 zvýšit cca o 50-60 GW.

Jedním z největších projektů, který by měl započít v roce 2008, je dílo Xiangjiang neboli Hujiaoxia (Rokle skákajícího tygra) na Jinshajiang (Řeka zlatých písků) v provincii Yunnan. Zdejší soutěska představuje po Třech soutěskách druhý nejvýznamnější energetický potenciál Číny. Autorem plánu je syn Li Penga, propagátora kontroverzního díla Tři soutěsky. Přes protesty místního obyvatelstva (www.xinhua.com) se již přípravné

²⁴ Hongshuijiangská kaskáda bude sestávat z devíti vodních elektráren, přičemž největší z nich, Longtan, bude mít výkon 5 GW, Yantan 1,5 GW, Datengxia a Tianshengqiao po 1,2 GW a ostatní celkem 2 GW. Hongshuijiang je severní zdrojnicí Xinjiangu, Perlové řeky, která vzniká soutokem Hongshuijiangu a Yujiangu u města Guiping.

upevňovací práce provedly a počítá se s uzavřením turisticky lákavého údolí do konce roku 2008. Kaskáda osmi přehrad by měla dosáhnout výkonu přes 15 GW. Vzhledem k hladu po energii, kterým Čína trpí, tento projekt zřejmě bude realizován.

2.5 Ostatní energie (jaderná, solární, geotermální, větrná aj.)

Využívání jaderné energie má v Číně velice krátkou historii. První jadernou elektrárnou je Qinshan v provincii Zhejiang, která zahájila provoz v roce 1993. V prvním roce byl její provoz minimální a výkon jediného funkčního reaktoru jen okolo 400 MW. Současně se začalo s výstavbou dalších jaderných elektráren, jež mají dohromady celkem devět reaktorů v provozu. V roce 2004 již dosáhly celkového výkonu 7,1 GW a o rok později dokonce 9,13 GW.

Jak je patrné z obr. 1 (viz výše), rychlost růstu produkce jaderné energie ke konci sledovaného období poklesla. Během let 2001-2004 byla totiž do provozu uvedena většina z rozestavěných jaderných elektráren. I další projekty jsou naplánovány spíše ve vlnách, takže další tak výrazný růst produkce energie z jádra lze očekávat až v další dekádě (2010-2020). Stávající podíl jaderných elektráren na celkovém výkonu elektráren je zatím minimální- činí necelá 2 %. V plánu čínské vlády je zajistit 40GW výkon jaderných elektráren do roku 2020 a nadále každý rok navyšovat výkon jaderných elektráren o 2 GW.

Lokalizace jaderných elektráren odpovídá nepoměru mezi oblastmi s energetickými zdroji a oblastmi jejich spotřeby. Jaderná energie je tak prostředek na nasycení energeticky vytížené Vnitřní Číny. Qinshanská jaderná elektrárna měla v roce 2004 výkon 2,9 GW (1x 300, 2x 600, 2x 700 MW) a ve čtvrté fázi získala dalších 2x 1000 MW. Dalšími jadernými elektrárnami v provozu jsou Dayahai a Ling Ao v provincii Guangdong a Tianwan v Shandongu. Obě mají po dvou reaktorech s celkovým výkonem 3,8 GW (Dayahai 2x 944, Ling Ao 2x 935 MW). Tianwan má výkon 2x 1000 MW. Ve výstavbě jsou dále JE Yangjiang na jihu Guangdongu, Hui An ve

Fujianu, Sanmen v Zhejiangu a Haiyang v Shandongu, přičemž všechny budou mít instalovaný výkon 2 GW (2x 1000 MW).

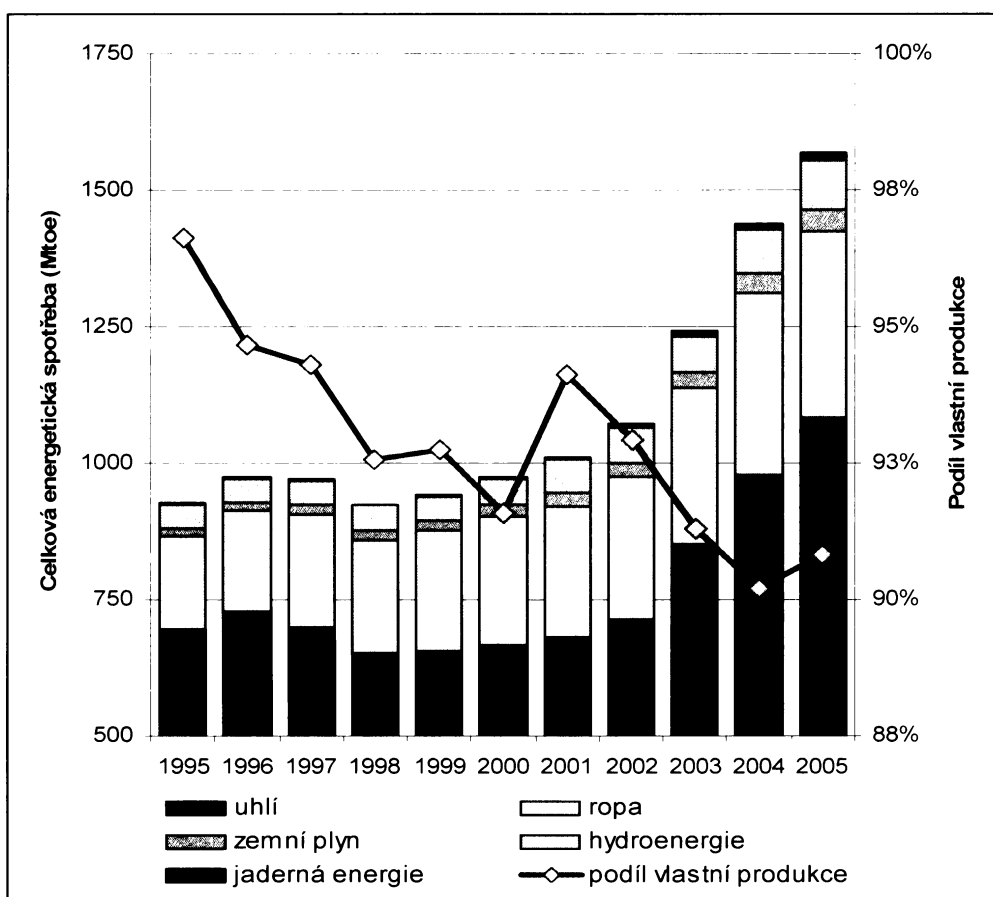
Další rozvoj jaderné energie je závislý na vnějších dodávkách uranu, neboť Čína vlastní zásoby nemá. Významný mezník znamenalo datum 3. 4. 2006, kdy Čína podepsala s Austrálií dohodu o nákupu uranu²⁵. Tím si zajistila přístup k největším uranovým zásobám. Přesto však hledá „rezervní“ zdroje i jinde, např. v Nigeru (viz níže).

Solární energie se využívá v Číně paradoxně nejvíce v zaostalých horských oblastech, např. v Tibetu. Většinou se užívá na ohřívání vody, ale začínají se objevovat i solární články generující elektrickou energii. Kromě solárních panelů na dopravních informačních cedulích ve městech a obdobných místech plánuje Čína i největší solární elektrárnu na světě. Ta by měla do roku 2012 stát v Dunhuangu v provincii Gansu. Toto město je známé největším počtem slunečních hodin, kterých zde je průměrně 3 362 ročně. Instalovaný výkon této elektrárny by měl být 100 MW a měl by se tak stát největší samostatnou solární elektrárnou na světě. Přestože se uvažuje i o jiných lokalitách ve Vnitřním Mongolsku, Ningxia, Gansu a Xinjiangu, kde počet slunečních hodin přesahuje 2700, jedná se stále o marginální část energetického „arsenálu“ Číny.

Obdobně jako solární energie je i větrná hodně využívána v severozápadních a severních oblastech. Nejvíce, 26 %, větrných elektráren je umístěno v AO Vnitřní Mongolsko (Nei Menggu). Je zde celkem 137 elektráren s celkovým výkonem 58 MW. Celkový výkon větrných elektráren Číny tak činí 223 MW, což se na celkové energetické výrobě podílí 0,044 % (2004).

Geotermální energie zatím v Číně využita není, ale uvažuje se o tom v oblasti Tengchongu v západním Yunnanu, seizmicky i vulkanicky nejaktivnější oblasti Číny.

²⁵ Austrálie bude dodávat do Číny uran. (čtk) MF Dnes, 4. 4. 2006. Snahy o uzavření této smlouvy byly velké a pro Čínu klíčové, jak dokládá např. Li (2004): 88-89.

Obr. 10 Vývoj celkové čínské spotřeby energií (1995-2005)

Zdroj: BP (2006), vlastní výpočty

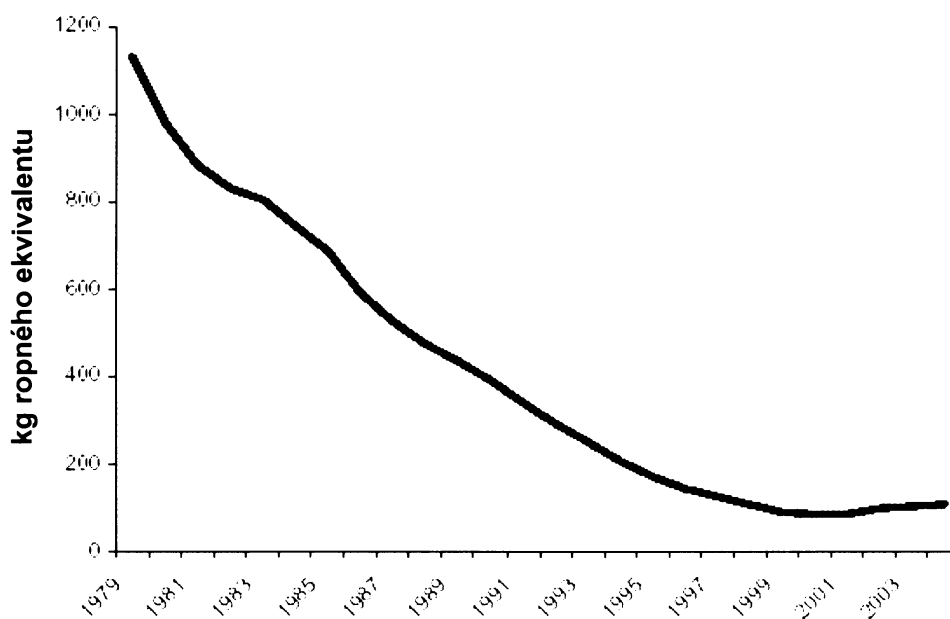
Čína za deset let, v období 1995-2005, zvýšila spotřebu energetických zdrojů o 70 % (viz obr. 10). Její základ stále tvoří uhlí, které se podílí na spotřebě ze 70 %. Přestože jeho podíl mírně klesnul (ze 75 % v roce 1995 na 69 % v roce 2005), v absolutních hodnotách jeho těžba narostla o více jak 50 %. Výkyv jeho těžby v druhé polovině 90. let představoval na jeho celkové těžbě pokles pouhých 10 %. Ve stejném období produkce všech ostatních energií rostla. Přesto celková spotřeba poklesla. Uhlí se tak stalo více nepostradatelným a stále nenahraditelným energetickým zdrojem. Je však i zdrojem značného ekologického zatížení, kterému musí Čína čelit. A hlavně, jeho velké zásoby nelze využít v mnoha oblastech, kde je zapotřebí ropy či zemního plynu- např. v dopravě.

Doprava je jedním z významných spotřebitelů energie. V roce 2005 bylo v Číně přibližně 50 milionů aut, což oproti roku 1995 představuje růst o 35 milionů, neboli o 240 %. Do roku 2020 by jich podle Bustela (2005: 7) mohlo být v Číně až 165 milionů, tedy za 15 let o dalších 100 milionů více.

Čínský vývoj jde cestou maximální spotřeby. Přestože Čína tvořila v roce 2003 pouze 4 % světového hrubého produktu, podílela se na spotřebě cementu 40 %, uhlí 31 %, železa a oceli 27 %, mědi 20 %, bauxitu a hliníku 19 % a ropy 8 % (Bustelo 2005: 6). I ve srovnání s počtem obyvatel této nejlidnatější země světa je u prvních tří komodit nadměrná spotřeba.

Čína sice intenzifikuje energetickou spotřebu, přesto stále patří mezi země neefektivně využívající energii. Jak dokládá obr. 11, ještě v roce 1990 bylo na produkci 1 000 RMB (yuanů) HDP zapotřebí přes 400 kg ropného ekvivalentu. V roce 2001 byla intenzita nejvyšší, na 1 000 RMB HDP stačilo 90 kg rop. ekvivalentu. Od tohoto roku se opět mírně intenzita snížila, což je důsledkem zvyšování podílu uhlí na celkové spotřebě energie.

Obr. 11 Energetická intenzita ekonomiky
(množství energie na produkci 1 000 RMB HDP)

Zdroj: Bustelo (2006: 11), upraveno.

Čínské snahy o intenzifikaci svého rozvoje tedy nejsou zcela neúspěšnější. Obr. 11 sice celkový trend energetické intenzifikace dokládá, ale srovnávat rok 1979 s boomem 90. let je zavádějící. Při studiu křivky od roku 1991 již intenzifikace tolik zjevná není. Jestliže není Čína schopna svůj ekonomický boom zajišťovat energeticky šetrnějším způsobem, nezbyvá jí nic jiného, než zajišťování dostatku zdrojů energie. Geopolitika ve vztahu k zahraničním zdrojům energií je tak jedním ze základních pilířů udržení stávajícího ekonomického růstu.

Avšak není to jen ekonomický boom, který touto geopolitikou Čína zajišťuje. Zajišťuje tak i samotný politický systém, který je založen na ekonomických svobodách. Oproti politickým a občanským právům dostaly ekonomická od roku 1978, kdy začaly Deng Xiaopingovy ekonomické reformy, značného rozvoje. Jejich udržování a zajišťování je tak jedním ze způsobů, jak může vláda udržet kritiku v oblasti politických a občanských práv „na uzdě“. Nedostatek pohonných hmot v září a říjnu 2006 vyvolaly značnou nelibost místních a donutil policii hlídat čerpací stanice a jiné objekty ostražitěji než normálně. Je to určitým důkazem, že jakékoliv omezení „spotřebních“ práv Číňanů je do určité míry nebezpečím, kterého si je centrální i každá lokální vláda v Číně vědoma. Lze tedy s trochou nadsázky říci, že chce-li si Komunistická strana Číny uchovat svou pozici, musí stůj co stůj zajistit energii.

3 ZAHRANIČNÍ VZTAHY A ENERGETICKÉ ZDROJE

Zahraniční politika Čínské lidové republiky se vyvíjela v druhé polovině 20. století ve třech specifických časových obdobích. Po vzniku ČLR 1. 10. 1949 byla zahraniční politika určována snahou o získání mezinárodního uznání coby reprezentanta Číny (ve sporu s kuomintangskou vládou na Taiwanu). Zároveň byla směřována k reunifikaci země a připojení „odpadlických“ částí- Tibetu (a upevnění pozic v Xinjiangu a Vnitřním Mongolsku)²⁶. V tomto období navazovala úzké vztahy nejen se zeměmi východního bloku, ale též s rozvojovými africkými státy²⁷. V roce 1958 započal Velký skok (Dayuejin), který zapříčinil značnou demografickou deformaci populace, přetrvávající dodnes. 60. léta pak byla postižena neshodami mezi Čínou a SSSR. K posílení své pozice se stala jadernou velmocí v roce 1964 a vodíkovou pumu úspěšně otestovala v roce 1967. V roce 1965 byla jako poslední ustavena autonomní oblast Tibet, 14 let poté, co byl připojen, avšak jen na cca polovině tibetských území²⁸.

Druhé období začíná roku 1972, kdy získala ČLR zastoupení v OSN (a Taiwan jej ztratil). V témže roce došlo k první návštěvě amerického prezidenta (Nixon) v ČLR. Toto období je charakteristické vrcholící Kulturní revolucí. Během jejího průběhu (1966-1976) nebyla zahraniční politika významná, Čína se uzavřela více do vnitřních problémů. S pádem Kulturní revoluce (a úmrtím vedoucích postav Mao Zedonga a Chou Enlaie) se navrácí k moci šedá eminence Deng Xiaoping a jeho ekonomické reformy (1978-1988).

Třetím specifickým obdobím v zahraniční politice Číny je období po roce 1984, kdy se Čína postupně, ale relativně rychle otevírá světu. Toto období je doprovázeno (či vyvoláno?) ekonomickým rozvojem v důsledku reformy. Po krátkém útlumu 1989-1991 se opět čínská zahraniční politika

²⁶ Viz Horálek (2007): 69-83.

²⁷ V Africe ČLR navázala diplomatické styky s 5 zeměmi v 50. letech a 14 zeměmi v 60. letech, viz příloha A. Afrika se stala oblastí soupeření mezi Taiwanem a ČLR o mezinárodní uznání coby reprezentanta jednotné Číny.

²⁸ K problematice tibetských území a autonomních jednotek všeobecně viz např. kapitola Národnostní politika a administrativní „fragmentace“ , in: Horálek (2007): 62-67.

rozvíjí a intenzifikuje. Již do roku 1990 rozvinula diplomatické styky s více jak 100 státy, 38 z nich v Africe.

Předložený stručný nástin třífázového vývoje čínských zahraničních vztahů je důležité znát pro pochopení současných trendů a některých skrytých významů. Přestože čínská zahraniční politika vždy byla a bude pragmatickou záležitostí, jisté prvky „vděčnosti“ za prokázanou loajalitu (uznání ČLR coby představitel jednotné Číny) jsou v ní patrné.

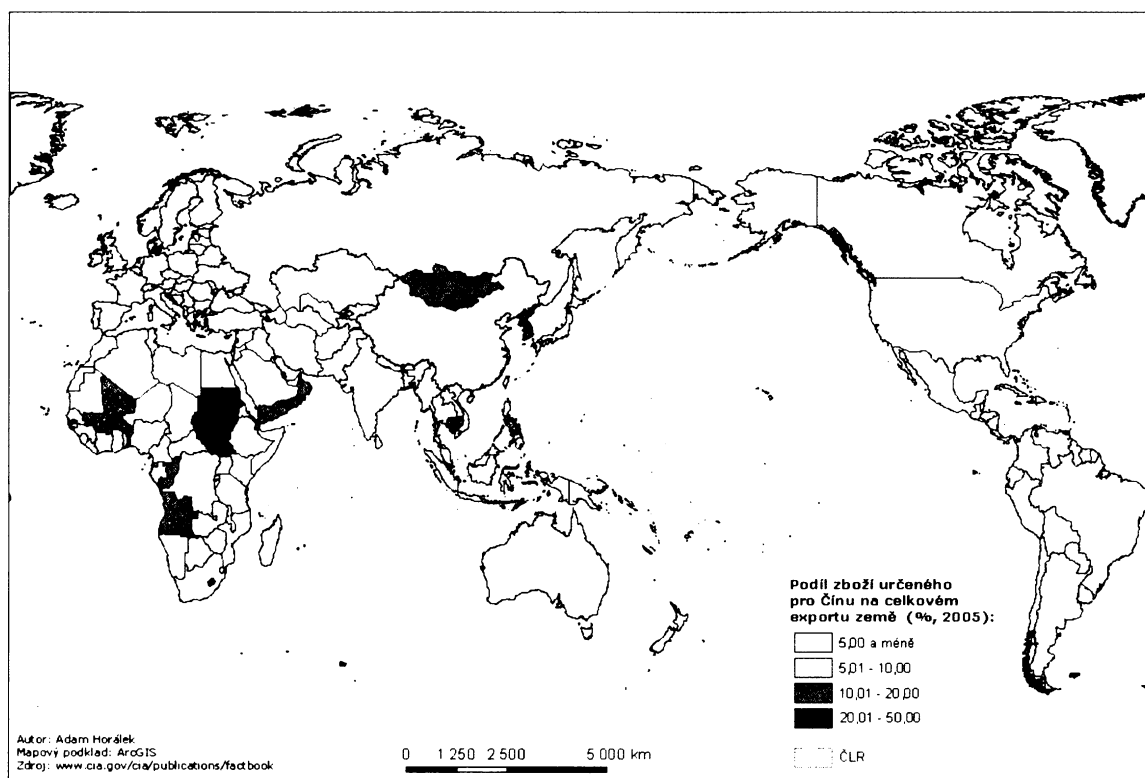
V současnosti má Čína diplomatické styky se 165 zeměmi (Li 2004: 536-544). Jak vyplývá z přístupu čínského ministerstva zahraničních věcí (Li 2004), diplomatický styk je jednou ze základních podmínek rozvoje jakýchkoli vztahů s Čínou. To odpovídá tradičnímu čínskému přístupu, který spadá do koncepce Zhongguo (viz úvod). Formálnost všech zahraničních styků je podmínkou úspěšného rozvíjení takových vztahů (jak bude dále popsáno na vztazích Číny s africkými zeměmi). Čína umí projevit vděčnost, ale také obdobný způsob reciprocity očekává. Z tohoto pohledu je nutné nazírat mnohé na první pohled „rozvojové“ programy, které v konečném důsledku nerozvíjejí zemi, které jsou poskytnuty, ale prostřednictvím vztahů a kontaktů Čínu samotnou.

Zahraničního obchodu dosáhl v roce 2006 obratu 1 752 mld. USD a kladné bilance ve výši 179,1 mld. USD (974 mld. USD export, 777,9 mld. USD import)²⁹. Přes 98 % zahraničního obchodu v roce 2003 bylo uskutečněno se zeměmi, se kterými má Čína pravidelný diplomatický styk (Li 2004: 536-578). Obr. 12 a 13 dokládají tuto geografickou distribuci čínských ekonomických zájmů ve světě.

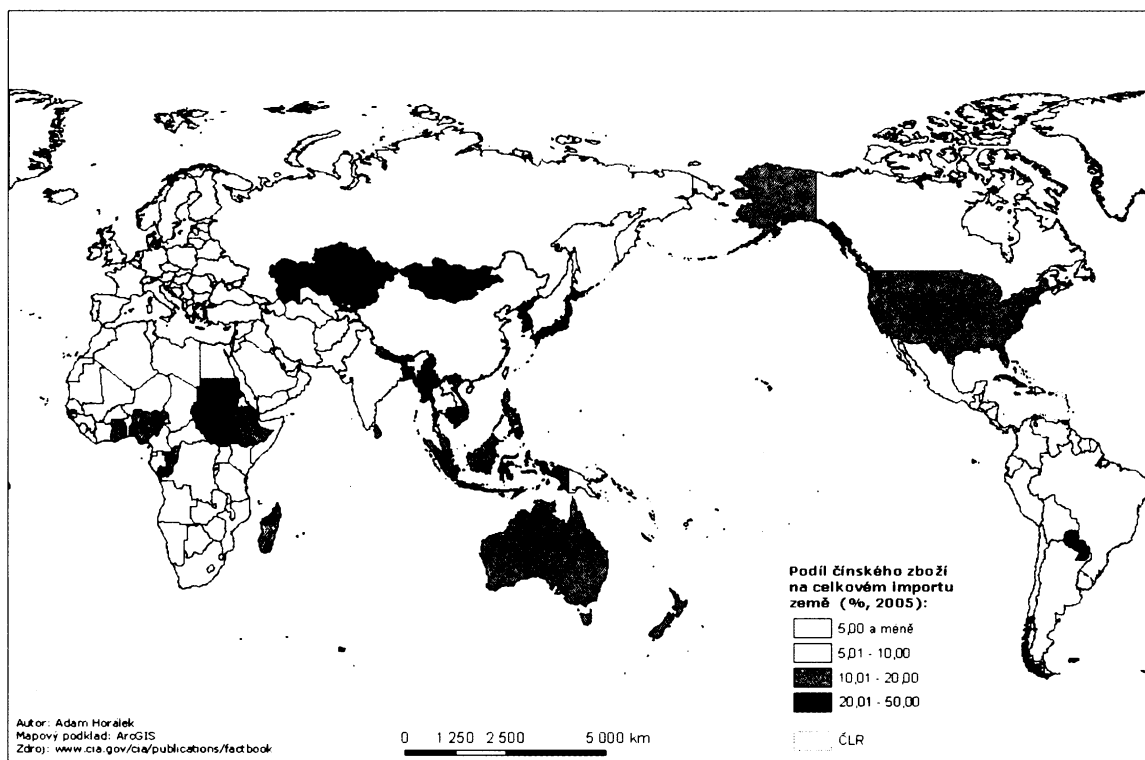
Jak vyplývá z obr. 12 a 13, čínský import i export je uskutečňován především se zeměmi Asie, Afriky, Austrálie a Oceánie a Latinské Ameriky. Obr. 12 a 13 nezohledňují rozdíl objemu velkých kontraktů mezi např. Čínou a USA, které však jsou vzhledem k velikosti ekonomik poměrně nižší, a malých, jako např. mezi Čínou a Paraguají, jež procentuelně jsou významné, ale jejich objem je malý.

²⁹ Viz <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> [6. 4. 2007]

Obr.12 Teritoriální struktura čínského importu (2005)

Obr.13 Teritoriální struktura čínského exportu (2005)

Úzké obchodní vztahy mezi Čínou a jejími sousedy jsou zcela pochopitelné. Velký potenciál nabízí rozvoj obchodu mezi Ruskem a Čínou, kde Rusko může nabídnout množství fosilních paliv, ale též dostatek dřeva

pro pokrytí čínské poptávky. Avšak v obou oblastech je Rusko předmětem zájmu jak Číny, tak i Japonska. První spory vyplývající z konkurence na poli hledání energetických (hlavně ropných) zdrojů se již objevily v roce 2005 (Faiola 2005). Vypjatost čínsko-japonských vztahů ohledně hledání ropných zdrojů dokládá i výrok Huang Xingyuana, mluvčího čínského velvyslanectví v Tokiu. Ten prohlásil (Faiola 2005), že „všechny pokusy Japonska získat ropné či plyné zdroje ve sporných oblastech bude Peking nahlížet stejně jako ´invazi na čínská území a jako velice provokativní akt´“. Čína se při zajišťování zahraničních energetických zdrojů dostává do sporu i s dalšími zeměmi, mj. též s Indií a USA.

Obdobně perspektivní jsou vztahy mezi Čínou a Kazachstánem a Uzbekistánem. Zde se plánuje výstavba ropovodu a plynovodu z kaspické oblasti, které by měly být spolu s ruskými zdroji jedněmi z klíčových zdrojů. S Kazachstánem také, jako zatím jediným státem, Čína urovnala hraniční nesrovnalosti vzájemnou výměnou cca 1 000 km² území (4. 7. 1997; kol. 1999: 223, Li 2004: 190-191). Perspektivy vzájemného obchodu nejsou jen v oblasti nerostných surovin, ale též v oblasti stavebního průmyslu na těžbu a dopravu ropy a zemního plynu napojeného (Chan 2001).

Zajímavý vztah panuje mezi Čínou a Barmou (Myanmou). Ačkoliv spolu oficiální režimy obou zemí příliš nekomunikují, obchod, byť jen přes doposud jediný přechod Ruili (jihozápadní Yunnan), je značný. Mnoho i ozbrojených potyček bylo a podle neoficiálních zdrojů čas od času je mezi oběma zeměmi kvůli opiové stezce, která přes tento přechod vede. Při občasných vypjatějších situacích čínská strana na barmskou svaluje vysoký podíl lidí nakažených AIDS v samotném městě Ruili, které ve svých administrativních hranicích soustředilo ještě v roce 2000 celou polovinu čínských případů (!). Přes všechny tyto negativní akce se oficiální místa varují ostřejší kritiky, což platí obousměrně. Důvodem je plán postavit „bezpečnostní“ ropovod z přístavu Sittwe do Kunmingu (Bustelo 2005; viz dále).

Čínsko-vietnamská a čínsko-kambodžská ekonomická spolupráce je opět příkladem značně pragmatické geopolitiky. Čína se snaží nárokovat většinu podmořských ropných nalezišť v Jihočínském moři až po ostrovy Cemindan (Ce-min-tan). O využívání zdrojů v oblasti Tonkinského zálivu a jinde v Jihočínském moři vede čínská diplomacie jednání již od roku 2000.

Významné obchodní vztahy Čína rozvíjí i s dalšími jihovýchodoasijskými státy, jakými jsou Malajsie, Indonésie, Filipíny, Singapur aj. Ve všech zmíněných zemích žije početná čínská menšina, která patří k významným středním a vyšším obchodnickým vrstvám³⁰. Ty udržují velmi úzké obchodní kontakty se svou vlastí. Navíc je zde patrná značná monopolizace tohoto trhu (obzvláště v případě indonésko-čínského obchodu, který je výlučně doménou čínské menšiny v Indonésii).

Austrálie představuje pro Čínu nedocenitelný a relativně blízký zdroj pestré škály nerostných surovin, mezi nimiž však vyniká uran. Austrálie vlastní téměř 40 % světových zásob této strategické suroviny. Pro výše zmíněný plán expanze jaderné energetiky v Číně je blízkost a rozsah australských zásob klíčová. Smlouva mezi oběma zeměmi z 3. 4. 2006³¹ o obchodu s uranem tak význam a objem bilaterálního obchodu ještě zvýší.

Vztahy s Íránem jsou velice pragmatické. Čína byla jednou z posledních velmocí (a členů Rady bezpečnosti OSN, vedle Ruska), která podporovala íránský režim v čele s Mahmúdem Ahmadínežádem, proti invektivám Spojených států. 31. 10. 2004 podepsala Čína s Íránem jednu z největších energetických zakázek. Jedna ze dvou největších čínských ropných firem SINOPEC podepsala kontrakt za 70 mld. USD. V něm je zahrnuta výstavba těžebního areálu Yadavaran. Čína kontraktem získala 250 mil. tun zkapalněného zemního plynu, který ji bude dodán po dobu 30 let. Íránská strana se v kontraktu dále zavázala dodávat Číně o 150 000 barelů ropy denně více za tržní ceny (což představuje cca 7 mil. tun ropy ročně)³². Na konci roku 2006 se sice Čína přidala ke kritikům íránského režimu v otázce obohacování uranu, ale učinila tak velmi pozvolna a taktně, aby neohrozila o dva roky dříve uzavřenou perspektivní smlouvu³³.

Zcela specifický je vztah ke KLDŘ. Ta je doslova pod „patronací“ Číny, která je posledním spojencem tamního tuhého diktátorského režimu. Většina importu představuje potravinová pomoc a jisté, blíže nespecifikované

³⁰ Okrajově se tomuto tématu věnuje např. Ryan (2002).

³¹ Austrálie bude dodávat do Číny uran, (čtk) MF Dnes, 4. 4. 2006, Li (2004): 88-89.

³² IPS (Inter Press Service New Agency): <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=36074> [17. 1. 2007]

³³ Čína se staví na stranu kritiků Íránu, (čtk) MF Dnes, 24. 11. 2005.

množství energetických surovin. Čína též využívá své pozice coby prostředníka ve vyjednáváních o severokorejském jaderném programu.

Na americkém kontinentě jsou dva státy, jež vyžadují stručnou charakteristiku- USA a Paraguay. V případě Paraguaje se jedná o „bitevní pole“ mezi Taiwanem a ČLR. V Paraguaji je tradiční silný import z Taiwanu (ten je znázorněn v obr. 13). Zároveň Paraguay doposud neuznal politiku jedné Číny proklamovanou ČLR. V roce 2005 (29. 12.) skutečnost, že by čínsko-paraguayské vztahy měly mít institucionální zakotvení, připustil mluvčí ministerstva zahraničních věcí ČLR Qin Gang. Avšak tomuto aktu navázání trvalých diplomatických styků brání přístup paraguayské vlády, která uzavřela oficiální diplomatické styky s Čínou reprezentovanou Taiwanem³⁴. Rozvoj vztahů je ze strany ČLR možný jen v případě přerušeni diplomatických styků s Taiwanem.

USA představují pro Čínu v současnosti největšího partnera i rivala zároveň. Čína je naopak pro Spojené státy jediným potenciálním soupeřem o globální hegemonii. Čína není soupeřem jen na celosvětové scéně, mj. např. v Africe, ale i v samotném „zázemí“ USA. Blair (2006) upozorňuje na zájmy Číny v karibské oblasti, kde se snaží získat podmořská ropná pole mezi Kubou a Floridou. Odhadované zásoby ropy v této oblasti činí až 9 mld. barelů (cca 1,19 mld. tun). Čínské aktivity však přesahují na samotné území USA. V únoru 2006 se čínské devizové rezervy staly největšími na světě (předběhly do té doby nedosažitelné rezervy Japonska). Celková hodnota devizových rezerv činila k zmíněnému datu 853,7 mld. USD³⁵. S těmito zásobami se Čína nezděráhá skupovat firmy a energetické zdroje za nadsazené ceny, které žádný jiný z potenciálních kupců není schopen nabídnout. V červnu 2005 Čína nabídla nejvyšší nabídku 18,5 mld. USD za americkou ropnou korporaci Unical. K prodeji nakonec na zásah amerického Kongresu nedošlo³⁶. Ale Čína skupuje i jiné americké firmy či jejich podíly. Úspěch

³⁴ Viz stránky taiwanského prezidenta a informace o jeho návštěvě v Latinské Americe: http://www.president.gov.tw/en/static_sites/static_site_13/introduction_of_allies_paraguay.html

³⁵ Viz Čínské devizové rezervy jsou již nejvyšší na světě, (čtk, reuters,pk), MF Dnes, 29. 3. 2006.

³⁶ Čínská nabídka na koupi Unicalu přišla dva měsíce po termínu, avšak představovala o 1,7 mld. vyšší sumu, než byla nakonec vítězná nabídka amerického Chevronu (16,8 mld. USD);

zaznamenala při odkupu firem či jejich částí, jako jsou Lenovo (1,75 mld. USD) či Maytag Corp. (1,3 mld. USD).

Obchodní styk s Evropou je významný, ale procentuálně se na zahraničním obchodu žádné evropské země s výjimkou Německa nepodílí. Německo je tradičně silným evropským obchodním i politickým partnerem Číny. Politická podpora pekingské a berlínské vlády je značná. Čína se dokonce otevřeně vyjádřila za rozšíření Rady bezpečnosti OSN o Německo (Li 2004: 157-160). Čína s Německem úzce spolupracuje v oblasti high-tech výroby a vědy a výzkumu. Významnými německými institucemi, které s Čínou spolupracují, jsou např. Robert Bosch Stiftung, Max Planck či automobilka Mercedes Benz. Napojení Německa na čínský trh dokládá i fakt, že od roku 2006 si mohou středoškolské studenti v Německu (při dostatečném zájmu a finančních možnostech školy) vybírat na středních školách jako cizí jazyk čínštinu.

Čínsko-africké vztahy jsou předmětem poslední kapitoly.

3.1 Dovoz ropy a diversifikace zdrojů

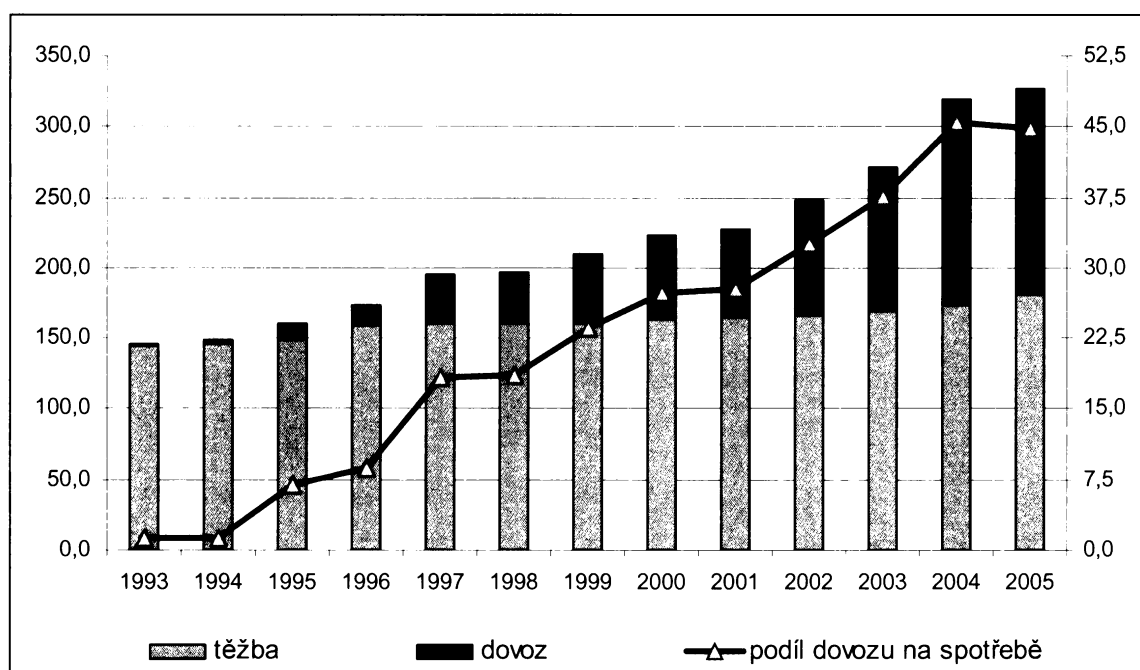
Dovoz ropy do Číny ze zahraničí se rozvíjí teprve od poloviny 90. let, neboť teprve v roce 1993 přestala být ČLR soběstačná v produkci této strategické suroviny. Jak dokládá Obr 14, význam tohoto dovozu velice rychle sílí jak v procentuálním zastoupení na celkové čínské spotřebě, tak i objemově. Ještě v roce 1995 činil dovoz 11,2 mil. tun, což představovalo pouze okolo 7 % celkové spotřeby. Již o deset let později, v roce 2005, celkový objem dovozu vzrostl na 147 mil. tun³⁷ a na celkové spotřebě se podílel 45 %! Závislost se nadále bude zvyšovat a očekává se podíl dovozu v roce 2025 až 75 % (IEA 2004, IEEJ 2003, viz výše). Strmý růst podílu dovozu na spotřebě vede čínskou vládu k značné proměně geopolitické

viz The New York Times: <http://www.nytimes.com/2005/06/22/business/worldbusiness/CNOOC.html?ex=1277092800&en=69affb3fedd584ef&ei=5088&partner=rssnyt&emc=rss>

³⁷ Údaje o dovozu se mezi zdroji liší. Je to způsobeno tím, jestli zdroj uvádí čistý dovoz ropy (po odečtení vývozu), anebo celkové množství dovezené ropy. K roku 2005 rozdíl mezi těmito dvěma údaji činil cca 21 mil. tun: celkový dovoz činil 166,9 mil. tun a vývoz 20,7 mil. tun, tedy čistý dovoz byl přibližně zmíněných 147 mil. tun. Viz BP (2006), www.china.org.cn.

orientace. Již v roce 1999 upozornil na sílící ambice Číny na světovém ropném trhu Sergei Trough (1999). Ten předpovídal, že 45% podílu dovozu na spotřebě Čína dosáhne kolem roku 2010, k roku 2005 předpovídal 30-35 %. Extrémní energetická náročnost čínského boomeru však předběhla i tato velkorysá očekávání a 45% podílu dosáhla o 5 let dříve. Je tedy otázkou, jak se bude nadále vyvíjet závislost na vnějších zdrojích.

Obr. 14 Růst podílu dovozu na spotřebě ropy (1993-2005)

Zdroj: BP (2006) Pozn.: zde uvedený dovoz je čistý, tedy je od celkového dovozu odečten vývoz.

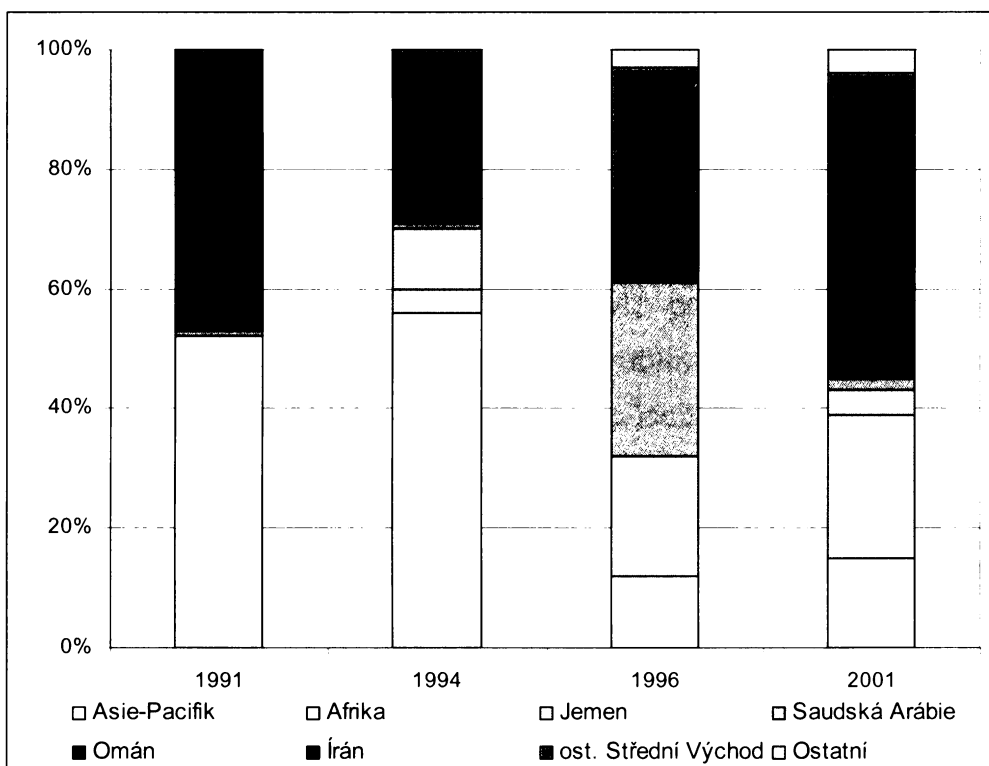
I v oblasti ropné geopolitiky se uplatnila postava Li Penga, zastávající kontroverzního projektu Tři soutěsky³⁸. Ten zdůraznil, že pro udržení ekonomického růstu a rozvoje životního standardu Číňanů je nutné učinit vše, včetně zajištění všech možných ropných zdrojů v zahraničí (Trough 1999). Zároveň nastínil i jednu, Číně vlastní, geopolitickou koncepci. Nepřímo naznačil, že by se Čína měla snažit o maximální dovoz ropy ze zahraničí a „šetřit“ své vlastní zdroje v maximální možné míře³⁹. Toto je

³⁸ Tři soutěsky byly prvním politickým rozhodnutím Ústředního výboru Všečínského shromáždění lidových zástupců, kterému předcházela silná, dlouhotrvající a vyostřená kritika. Jak je však v politické praxi v Číně zvykem, výsledné rozhodnutí bylo přijato téměř jednohlasně. Jak již bylo zmíněno, Li Pengův syn je autorem dalšího kontroverzního hydroenergetického plánu- přehrady Hujiaoxia na Jinshajiang (viz výše).

³⁹ Viz Trough 1999, Ma 2004, GPRC 2000b. V obdobném duchu, ale v aplikaci na jinou problematiku, se vyjadřují Liu a Luo (2004).

geopolitickým konceptem Číny, který bychom měli brát při sledování současného vývoje na vědomí. Rozvedeme-li Liovu myšlenku, tak by současný růst závislosti na dovozu ropy neměl být chápán negativně, ale jako způsob, jak šetřit vlastní zdroje. Problém ale je, že stávající těžba dosahující 180 mil. tun ročně čínské ropné zdroje nijak nešetří, ale využívá je v současnosti z maximální možné míry. Případné ohrožení zahraničních dodávek by tak nemohlo být nahrazeno vlastními zdroji, jak si Li představoval.

Obr. 15 Teritoriální diversifikace dovozu ropy do Číny

Zdroj: BUSTELO, P. (2005), s. 21

Ve snaze zabránit závislosti Číny na jednom či dvou nestabilních regionech, uplatňuje Čína již od poloviny 90. let politiku diversifikace zahraničních zdrojů ropy. V obr. 15 je názorně vidět, jak se proměňovala v průběhu 90. let geografická struktura dovážené ropy. Ještě v roce 1991, kdy však byl dovoz Číny minimální (cca 1 mil. tun ropy, přičemž Čína vyvážela více než dovážela), byl dovoz zajišťován téměř výhradně ze dvou

oblastí- asijsko-pacifické⁴⁰ a Ománu. Od poloviny 90. let (v obr. 15 rok 1996) dovoz prudce vzrůstá a zdroje se diversifikují.

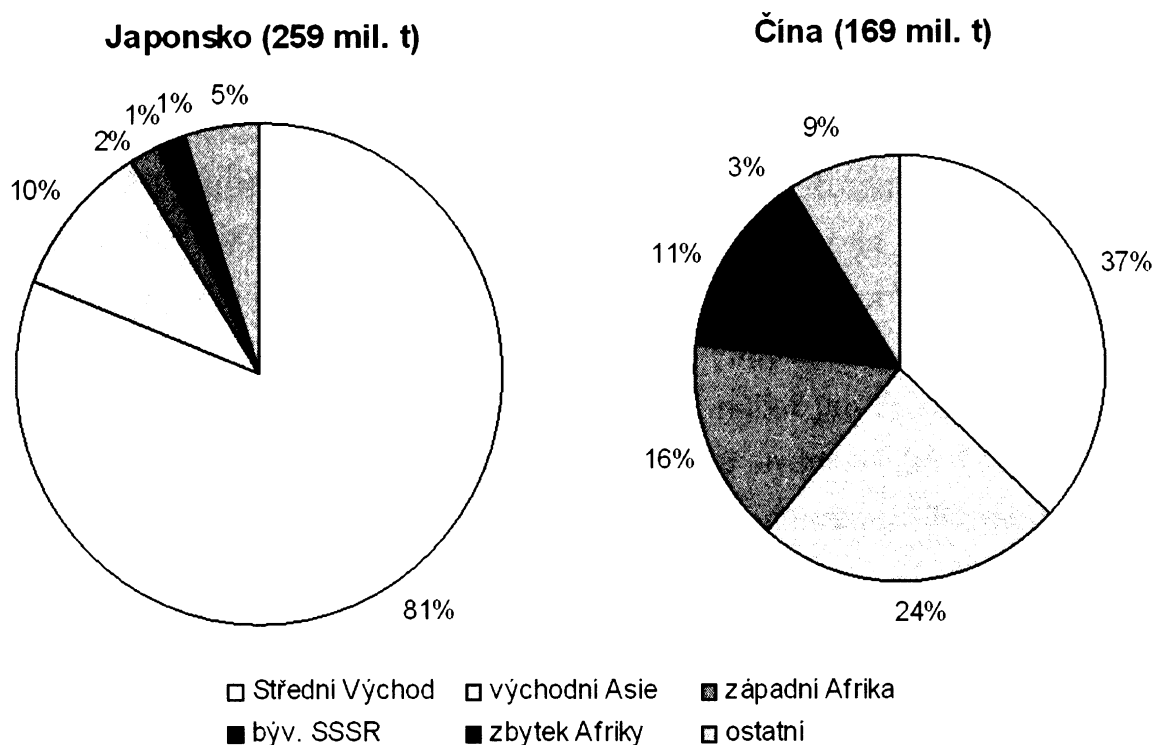
Zde lze polemizovat s Bustelem (2006), který v tom vidí pragmatickou geopolitickou doktrínu. Avšak ze srovnání obr. 14 a 15 je zřejmé, že objemy dovozu v letech 1991 a 1994 ve srovnání s objemy dovozu z let 1996 a 2001 jsou nesrovnatelné. Jako jeden z důvodů je tedy nutné vidět i skutečnost, že stávající dodavatelé na počátku 90. let nedostačovali zásobovat Čínu a ta hledala zdroje v jiných oblastech. Ačkoliv tato skutečnost, diverzifikované zdroje, Číně evidentně vyhovuje, důvod současného rozmístění zahraničních dodavatelů není výsledkem pouze přání pekingské vlády, ale též reálných možností.

Významný nárůst zaznamenává ropa dovážená z Íránu. V obr. 14 není zahrnuto přes 7 milionů tun ropy, o něž by se měl dovoz z Íránu podle smlouvy z roku 2004 navýšit (viz výše). Obdobně perspektivní je rozvoj dovozu ropy z Afriky. Od roku 2001 došlo k uzavření mnoha smluv o dodávkách ropy s několika africkými zeměmi (viz poslední kapitola). Naopak závislost na zdrojích, jakými jsou Saúdská Arábie, SAE, Kuvajt, Irák aj. se v delším časovém vývoji stále snižují. To je způsobeno „přeplněností“ tohoto trhu, kde si své pozice udržují USA, Japonsko a některé evropské země.

Čína místo soupeření o tyto tradiční zdroje zvolila cestu rozvíjení obchodu s doposud nevyužitými zdroji v Íránu a Africe. Čínská vláda za to čelí kritice z podpory íránského režimu ze strany USA a EU, avšak účel-zajištění ropných zdrojů- to plní.

Zcela odlišnou politiku v zajišťování ropných zdrojů má Japonsko. Z obr. 16 je patrné, že více jak 4/5 svého dovozu zajišťuje z jediné oblasti- Středního Východu. Tato skutečnost Japonsko značně váže na bezpečnostní a politickou situaci v regionu. Proto jsou patrné zájmy japonské vlády v oblasti a snaha o maximální kontrolu nad lokálním vývojem. Přestože Japonsko již nemá žádné vojáky v Iráku, iráckou vládu finančně podporuje (Faiola 2005) a diplomaticky se snaží uklidnit oblast, která je pro jeho ropnou politiku klíčovou.

⁴⁰ Bližší charakteristika vymezených oblastí není dostupná, převzato z Bustela (2006): 21. Zřejmě však do asijsko-pacifické oblasti patří všechny země při pobřeží Tichého oceánu (tedy i Rusko, USA, Kanada, Indonésie aj.) a země Jižní, Jihovýchodní, Východní a Střední Asie.

Obr. 16 Srovnání struktury dovozu ropy Číny a Japonska (2004)

Zdroj: Bustelo (2005): 24-25, upraveno.

Srovnáme-li a zhodnotíme-li tedy přístup obou zemí, tak Japonsko se zaměřuje na rozvoj obchodu s největšími zdroji ropy a snaží se tyto zdroje svou geopolitikou usměrňovat a udržovat v relativní stabilitě, zatímco Čína hledá množství na sobě nezávislých zdrojových území a do jejich vnitřních problémů nezasahuje, čímž si je proti sobě nepopuzuje (s vědomím, že v případě zhoršení situace přijde jen o malou část zásobovatelů).

3.2 Dovoz ropy a bezpečnost

Samotné podepsání smlouvy o dodávkách ropy s příslušnou zemí Číně zajišťuje nárok na smluvené množství ropy, ale zůstává otázkou její doprava. Čína ve snaze územně diversifikovat samotné zdroje musí řešit i zabezpečení tras, kterými jsou suroviny do Číny distribuovány.

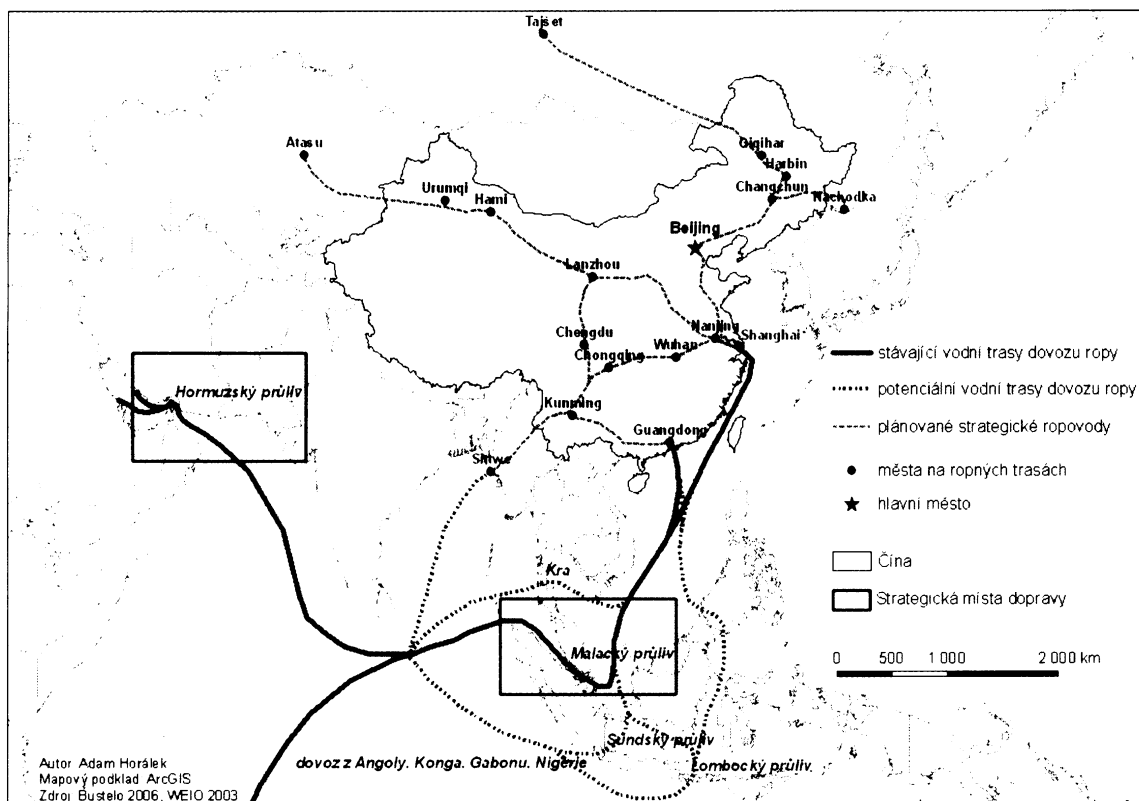
Územní diferenciaci zdrojů ropy je v případě Číny jedna geopolitická linie, druhá spočívá v jejich samotném dovozu. Poloha Číny v tomto ohledu má několik „specifik“. Čína sousedí se Střední Asií a Ruskem, což jsou z hlediska ropných zásob velice strategické oblasti. Na druhou stranu, jak

vyplývá z obr. 15 a 16, z těchto oblastí do Číny proudí pouze 11 % veškeré dovážené ropy. Indonésie, která patřila k nejbližším a významným obchodním partnerům s ropou již také přestala být významným vývozcem této suroviny. Většina stávajících hlavních zdrojů ropy, které dohromady tvoří přes 60 % současného dovozu, jsou v Africe a na Středním Východě. Jak dokládá obr. 17, dovoz tohoto značného podílu ropy je závislý na dvou strategicky klíčových místech- Hormuzském a Malackém průlivu. Hormuzský průliv je dnes důležitým pro cca 1/3 čínského importu ropy. Malacký průliv je však ze strategického hlediska významnější, neboť jím proplouvá více jak 60 % ropy určené na čínský trh (Bustelo 2006 uvádí až 75 %, což však vzhledem k výše uvedeným datům považuji za nadsazené). Případná krize, která by blokovala Hormuzský průliv, by Čínu odstavila od zdrojů v Perském zálivu bez možného alternativního řešení.

Malacký průliv je pro Čínu významnější než Hormuzský, ale jeho případné zablokování lze řešit alternativními cestami dovozu. Jak uvádí Bustelo (2006: 26), alternativní trasy přes Sundský či Malacký průliv by Čína mohla využít, ale cena jednoho barelu ropy by se zvedla v případě Sundského průlivu o 1 USD, v případě Lombokého o 2 USD. Při čínském dovozu ropy 3,4 milionů barelů denně (2004) by se jednalo o zvýšení nákladů na dovoz o 1,24 mld. USD v případě užití Sundského průlivu (který je však na tak velký provoz příliš úzký), resp. 2,5 mld. USD v případě Lombokého průlivu (viz obr. 17).

Alternativními plány na dovoz ropy jinou cestou než přes Malacký průliv jsou výstavba průplavu či ropovodu přes thajskou úžinu Kra. Realističtější a již diplomaticky vyjednávaný je projekt ropovodu přes území Barmy (Myanmy). Ten by začínal v přístavu Sittwe na západě Barmy a končil u města Kunming v provincii Yunnan (Bustelo 2006). Tímto projektem by Čína vyřešila hned dva problémy. Zaprvé by zkrátila a i zlevnila dovoz ropy do jihozápadních provincií a stala by se na malackém průlivu téměř nezávislá (ale závislou by se stala na Barmě). Zároveň by se tím vyřešil problém jihozápadních provincií, které doposud strádaly absencí významnějšího (celonárodního) ropovodu.

Obr 17 Hlavní trasy dovozu ropy (2006)

Rozvoj obchodu s ropou s Ruskem a Kazachstánem je také velice slibný. Čína doposud nemá národní integrovaný systém ropovodů, který by spojoval západ s východem a sever s jihem (stejně jako v případě zemního plynu, viz obr. 7). Plánovaná síť ropovodů se se sítí plynovodů téměř kryje. Hlavní ropovod z Ruska by měl vést z Tajšetu do severovýchodních provincií Heilongjiang, Jilin a Lioaning (již od roku 2003 ve výstavbě). Dále by mělo vzniknout propojení ropovodu z Nachodky do Changchunu. V další fázi by tyto dva ropovody mohly být prodlouženy na jih, aby tak vytvořily strategický severo-jihní ropovod spojující Harbin s Guangdongem.

Dalším dílem ve výstavbě je ropovod (i plynovod, viz výše) z Atasu ve středním Kazachstánu k Urumqi. V Shanshanu (východně od Urumqi) by se měl napojit na již rozestavěný západo-východní ropovod spojující ropná pole v Karamayi a Lunnanu s hlavními spotřebiteli ve Vnitřní Číně. Tento projekt je úzce propojen s výstavbou západo-východního plynovodu (viz výše).

Současná situace ropovodů, plynovodů a dalších energetických „korydorů“ je zcela nedostačující. Čínský celonárodní plán však relativně komplexně a pragmaticky propojuje síť hlavních ropovodů a ropných cest tak, aby bylo možné zajistit územně diversifikované zdroje a dovezenou ropu rychle distribuovat po vlastní Číně.

4 ČÍNSKO-AFRICKÉ VZTAHY

Afrika dnes pro Čínu představuje perspektivní region s množstvím nerostných surovin. Navíc Čína zde získává velice dobré jméno díky svému „rovnému“ přístupu.

Většina zemí Afriky nemá v mezinárodním obchodu rovné postavení vůči vyspělým státům Evropy, USA a jiným. Jejich zemědělské produkty, které jsou často hlavní vývozní komoditou, jsou omezovány na mezinárodní úrovni speciálními cly.

Čína si této diskriminace afrických států všímá a využívá ji. Mimo jiné tím, že jako jediná z tak významných ekonomických mocností zavedla benevolentní celní systém vůči nim (2004). Jedná se o velké gesto, avšak s malými dopady. Čína téměř žádné zemědělské produkty z těchto zemí nedováží. Čínský trh je s to být zásobován mnoha zemědělskými komoditami z vlastního trhu, který navíc cenově směle konkuruje africkému. Cena, které by africké komodity na čínském trhu vzhledem k dopravě dosáhly, by byla vyšší než místní nabídka. Minimálně v nejbližší době se tedy Čína nemusí obávat ohrožení vlastních zemědělců touto benevolentní politikou.

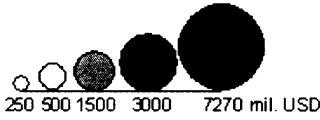
Avšak dovoz z Afriky není zanedbatelný. Zaměřuje se na nerostné suroviny a ve značné míře na ropu. Čínsko-africký obchod dosáhl v roce 2003 obratu 17,6 mld. USD (Li 2004: 573-576). O dva roky později, v roce 2005, činil obrat čínsko-afrického obchodu již přes 37,5 mld. USD, což představuje nárůst o 113 %. V celkové bilanci měla Čína kladné saldo (v roce 2003 přes 5,3 mld. USD). Pro Čínu vývoz do afrických zemí ve výši cca. 22 mld. USD představuje pouze 2,2 % celkového vývozu. Obdobný podíl činí i africký dovoz do Číny (2,0 %).

Jak dokládá obr. 18, je rozvoj čínsko-afrických vztahů oblastí velice dynamickou. Ještě na počátku 21. století představoval africký trh pro Čínu jen marginální oblast. Jeho vývoj a plány centrální vlády v Pekingu ale nasvědčují, že bude mít významný vliv na další směřování jak Afriky, tak i Číny.

Obr. 18

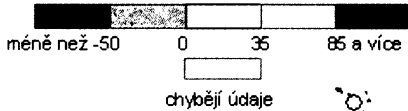
BUDOVÁNÍ VZTAHŮ A OBCHODŮ MEZI ČÍNOU A AFRIKOU

Obrat bilaterálních obchodů (2005)

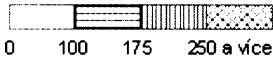

Obrat a saldo bilaterálních obchodů (2003-2005)

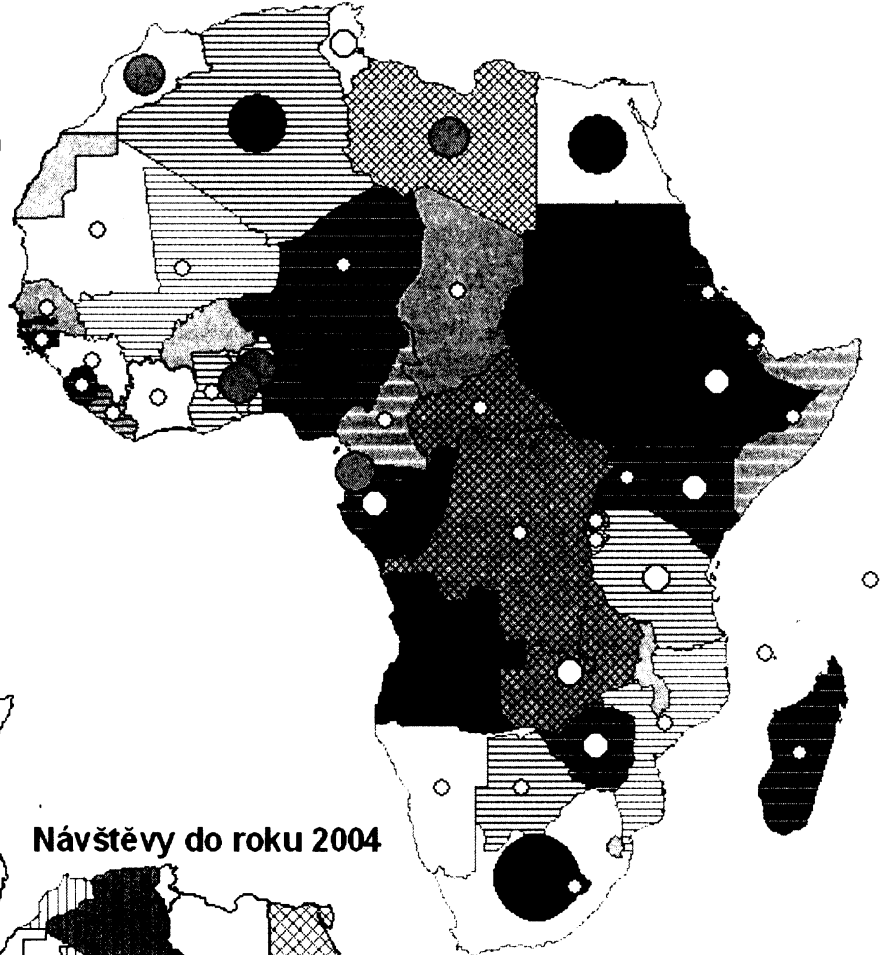
Saldo bilaterálních obchodů mezi Čínou a africkými státy (2003, vyjádřeno v %^{*)}

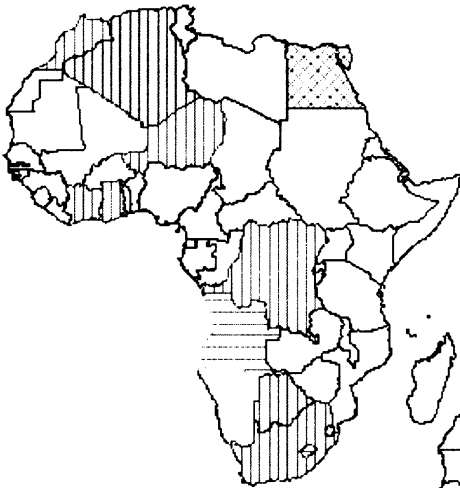
Nárůst obchodu v % (2003-2005)

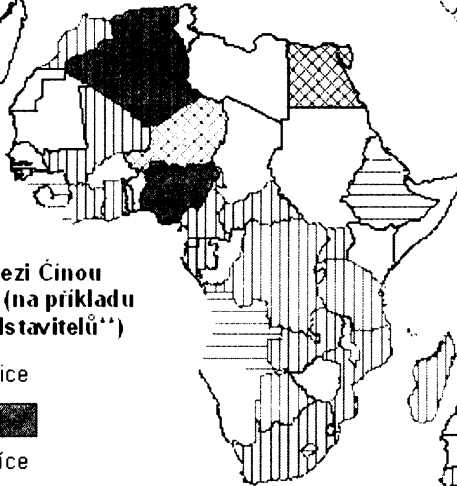
Nezobrazené státy - nejsou data nebo došlo k poklesu obchodu

Návštěvy do roku 2002

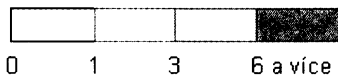

Návštěvy do roku 2004

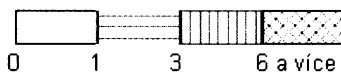

Intenzita diplomatických styků mezi Čínou a africkými státy v letech 2000-2007 (na příkladu oficiálních návštěv nejvyšších představitelů^{**})

Oficiální návštěvy Číny v Africe

Oficiální návštěvy afrických státníků v Číně

Návštěvy do konce 4/2007

* Hodnota udává, kolik procent z obrátu bilaterálního obchodu je přebytkem (+) či deficitem (-) z uskutečněných obchodů pro Čínu. Záporné hodnoty tak znamenají, že Čína z daných zemí více dováží než vyváží, kladné pak více vyváží než dováží. Výpočet: abs. saldo/obrat*100. Vzátaženo k roku 2003, zdroj: Li (2004): 573-576.

** Stupnice jsou sestaveny na základě obodování oficiálních návštěv (bliže viz příloha A). Návštěvy ministrů, vice-premiérů a místopředsedů parlamentů (ozn. m) jsou ohodnoceny 1 bodem, návštěvy předsedů vlád, vice-prezidentů a předsedů nejvyšších orgánů, např. všechčínského shromáždění lidových zástupců aj., (ozn. pp) 2 body a návštěvy hlav států (prezidenti, monarchové, ozn. p) 4 body. Pozn.: zjištěno bylo celkem 119 oficiálních návštěv, toto číslo však nemusí zcela odpovídat celkovému počtu návštěv.

Zdroje: Li (2004), FOCAC: <http://english.foacsummit.org>

4.1 FOCAC- FORUM ON CHINA-AFRICA COOPERATION

Po dlouhý čas pomáhala a asistovala Čína s nejčistším svědomím a bez politických zájmů Africe v úsilí o překonání potíží a realizaci ekonomického a sociálního kapitálu. Čínská vláda, ve snaze povzbudit a podpořit čínské společnosti jít do Afriky a investovat tam, použila množství způsobů, včetně založení speciálních fondů...⁴¹

Jestliže zbytek světa většinou vidí Afriku jako recipienta pomoci, Čína ji vidí jako střed vlastních strategických cílů...

Edgar Msowoya (2007)

V roce 2000 bylo založeno Fórum čínsko-africké spolupráce (FOCAC). V zakládací zprávě („preambule“), z níž je první výše uvedený úryvek, se mluví o nezištných a čistých pohnutkách, které čínskou vládu k jeho založení vedly. Byl to ale hlavně rozvoj ekonomických styků, které Čínu k tomuto počínu přivedly. Mezi lety 1991 a 2002 se obrat zahraničního obchodu mezi africkými zeměmi a Čínou zvýšil na desetinásobek. Při založení FOCAC (dále jen Fóra) přistoupila čínská vláda k benevolentnímu kroku a 31 nejchudším africkým státům odpustila dluhy v celkové výši 10,5 mld. RMB (v té době cca. 31 mld. Kč). Fórum od počátku sdružovalo většinu zemí Afriky. V současnosti je jeho členem celkem 48 zemí Afriky (viz příloha A). Pouze Burkina-Faso, Malawi, Svazijsko, Gambie a Západní Sahara nejsou jeho členy.

Fórum slouží jen k organizování společných setkání a zaštiťování čínsko-africké spolupráce v oblasti kulturní, společenské, diplomatické a ekonomické. Nemá žádné sídlo a je řízeno čínskou vládou, která má pro jeho řízení zvláštní výbor při Národním shromáždění (VSLZ). Do roku 2007 se konaly již tři setkání Fóra, všechna v Pekingu. První, zakládací v roce 2000 bylo událostí významnou hlavně pro Čínu a africké země. Druhé, které se konalo v roce 2004, již vzbudilo malý zájem v USA, které vidí v Číně

⁴¹ Zakládací „preambule“ FOCAC: http://english.focacsummit.org/2006-09/21/kontent_840.htm

svého rivala v Africe. Teprve poslední summit, konaný v září 2006, vzbudil celosvětovou pozornost.

Při příjezdu do Pekingu každého návštěvníka zaujalo množství plakátů, reklam a vlajek oslavujících zahájení pekingského summitu (2006). Velkolepé pojetí celého setkání zarazilo i na okázalé akce čínské vlády jinak otrlé Pekiňany. Dvanáctiproudé přeplněné obchvaty Pekingu byly zatarasovány pro průjezd hlav i takových států, jakými byly Rovníková Guinea či Rwanda. Velkolepost působila nejen na místní obyvatelstvo, ale též na politiky. Součástí summitu bylo i množství kulturních akcí prezentujících africkou kulturu, kterých se účastnily i hlavy států.

Čína v budování vztahů velmi dbá na psychologický moment, který u protějšků rovnocenný přístup a vřelé a uctivé chování vyvolává. Egyptskému prezidentu Husnímu Mubárakovi se tento přístup zřejmě zamlouvá, neboť jako jediný africký prezident Čínu navštívil v období 1998-2002 celkem osmkrát. Všechny tyto zmíněné akce však Čína nekoná z čistého altruismu, i když to tak v oficiálních prohlášeních formuluje. Za zástěnou vlajek si čínská vláda kupuje africkou důvěru a ropu.

V případě čínsko-afrického obchodu jsou jakákoliv data zastaralá. V předchozích kapitolách předkládaná geografická distribuce čínských zahraničních ropných zdrojů již neodpovídá současným proporcím. Jestliže bylo uvedeno v obr. 16, že se africké země podílely na čínském dovozu ropy v roce 2004 celkem z 19 % (16 % západoafrické a 3 % ostatní státy Afriky), o rok později - v roce 2005 - to bylo již 30 % (!). Angola se se 17,46 mil. tun ropy stala po Saúdské Arábii druhým největším dodavatelem ropy na čínský trh. Její podíl činil 13,8 %. Mezi deseti největšími dovozci ropy jsou čtyři africké státy- Angola, Súdán, Kongo a Rovníková Guinea. Z celé Afriky bylo do Číny dovezeno v roce 2005 38,34 mil. tun ropy, což činí 30,2 %⁴² celkového dovozu.

K zajišťování čínských zájmů (hlavně ropných) v Africe pomáhá rozvojová pomoc. Čína plánuje investovat do 27 oblastí těžby ropy a zemního plynu ve 14 afrických zemích (mj. v Angole, Súdánu, Alžírsku a Nigérii) více jak 25 mld. USD. Kromě toho čínské firmy v Africe budují dopravní

⁴²Všechna výše uvedená data jsou čerpána ze statistik Fóra: FOCAC: http://english.Focacsummit.org/2006-10/18/content_3058.htm.

infrastrukturu, školy, nemocnice a dokonce fotbalové stadiony. V Guineji, od které chce Čína odebírat bauxit, nabídla za uzavření smlouvy výstavbu fotbalového stadionu pro 50 000 lidí, což této zemi pomůže při ucházení se o konání afrického mistrovství v roce 2012⁴³. V rámci závěrečné deklarace pekingského summitu FOCAC v roce 2006 se Čína mj. zavázala pomoci Africe s rozvojem zemědělství. V rámci tohoto projektu během následujících 3 let vyškolí 15 000 afrických specialistů, pošle 100 zkušených agronomů a založí 10 speciálních zemědělských technických demonstračních center. Dále se zavázala postavit 30 nemocnic (v celé Africe) a investovat 300 milionů RMB do boje proti malárii. 300 mladých dobrovolníků bude stavět 100 venkovských základních škol. Čína také výši dvojnásobně počet afrických studentů na svých univerzitách. V rozvojovém fondu Fóra (kam přispívá zatím pouze Čína) bylo ke konci summitu 5 mld. USD⁴⁴.

Významnou oblastí čínské pomoci Africe je vzdělávání. Čína v rámci rozvojové pomoci staví školy např. v Angole, Mozambiku či Súdánu. Také nabízí bezplatné studium africkým studentům na čínských univerzitách. V roce 2003 dosahoval jejich počet téměř 1 700 (viz příloha A). Dokonce s Afrikou spolupracují i neziskové organizace. Například Yunnan Institute of Development (YID), který se zabývá rozvojem zemědělských oblastí Yunnanu, vysílá do Mozambiku, Angoly, Rwandy a Namibie každoročně několik svých pracovníků⁴⁵.

Čínsko-africké vztahy jsou rozšiřovány i v oblasti diplomatické. Jak dokládá série tří kartogramů v obr. 18, počet oficiálních návštěv Číny v Africe i afrických státníků v Číně prudce stoupá. Během sledovaného období 2000-2007 se uskutečnilo mezi oběma stranami minimálně 119 oficiálních návštěv ministerské a vyšší úrovně⁴⁶. Pouze několik málo zemí doposud nezhájilo diplomatický styk na těchto úrovních (Čad, Mauretánie, somálsko, Malawi, Svazijsko, Gambie). Většina čínských návštěv směřuje do ropou či

⁴³ Lavička (2006): Čína se v Africe stala zdatným rivalem USA, *Hospodářské noviny*, 17. 5. 2006.

⁴⁴ FOCAC: <http://english.focacsummit.org/>

⁴⁵ YID: <http://www.volunteerchina.org/>

⁴⁶ V rámci vlastního šetření bylo ze 119 návštěv 59 prezidentských, 33 premiérských, viceprezidentských apod. a 27 ministerských a předsednických (viz příloha A). Celkový počet návštěv se může lišit.

jinými surovinami bohatých zemí, jakými jsou např. Nigérie, Kamerun, Gabon, Alžírsko, Súdán (ropa), Zambie (měď) či JAR (viz obr. 18). Jinak koncipované návštěvy jsou směřovány do Rwandy, Ugandy, Mozambiku či Libérie. V těchto zemích se Čína snaží být buď mezinárodním dohlížitelem a podporovatelem míru či propagátorem rozvojové pomoci. V mnoha případech tak spolu diplomatické návštěvy a ekonomický styk nekorespondují.

Súdán patří v současnosti mezi 10 největších dodavatelů ropy do Číny. Obrat bilaterálního obchodu s Čínou byl v roce 2005 již 3,9 mld. USD, tedy 3. největší v Africe. Na rozdíl od ostatních největších obchodních partnerů Číny je saldo pro Čínu záporné. Súdán představuje pro Čínu jeden z velmi perspektivních ropných zdrojů. Značnou část obchodu představují čínské investice do ropného průmyslu (Goodman 2004). Čína koupila některá súdánská ropná pole. Ta jsou rozdělena mezi dvě čínské polostátní ropné společnosti- SINOPEC Corp., která vlastní 41 % ropných polí v Melutu a staví ropovod do přístavu Súdánu u Rudého moře, a CNPC, která vlastní ropná pole v Dárfúru . Čína očekává, že z těchto nalezišť a dalších nalezišť vlastněných společnostmi Heglig a Unity by mohl celkový vývoz ropy dosáhnout až 650 tis. barelů denně (tj. cca. 32,4 mil. tun ročně), což by ze Súdánu učinilo vůbec největšího dodavatele (Goodman 2004). Čína navíc jako stálý člen Rady bezpečnosti OSN představuje hlavního prostředníka při vyjednávání s Chartúmem.

Angola se stala díky ropě jedním z nejvýznamnějších afrických partnerů pro Čínu. Angola vyváží více jak 1/4 své produkce ropy do Číny a po odkupu několika ropných polí v roce 2005 a 2006 se podíl vývozu ještě zvýší. Celkové investice Číny v Angole zatím nejsou nijak výrazné. Angola zatím představuje pro Čínu spíše odbytiště zboží. To by se ale podle smělých plánů čínské vlády mělo změnit s investicemi do koupených ropných polí⁴⁷.

Nigérie je nejlidnatější zemí Afriky a také druhou nejbohatší na zásoby ropy (cca 24 mld. tun⁴⁸). Obě skutečnosti ji předurčují k tomu, aby se stala jedním z nejperspektivnějších ekonomických partnerů Číny v Africe.

⁴⁷ www.china.org.cn, www.chsource.com, www.chinaoilweb.com

⁴⁸ The Christian Science Monitor: www.csmonitor.com.

Největší populace Afriky nabízí pro Čínu velký trh pro své zboží a zásoby ropy dostatečný zdroj pro svou energetickou geopolitiku. Nigérie navíc může pomocí ropy snižovat záporné saldo obchodu s Čínou. 5. ledna 2007 bylo mezi Pekingem a Lagosem zprovozněno vůbec první přímé letecké spojení čínských aerolinií (China Airlines⁴⁹). Zároveň Čína uskutečnila v letech 2000-2007 dvě prezidentské a jednu premiérskou návštěvu, které byly opětovány pouze jednou prezidentskou návštěvou v Pekingu. Nigérie také patří k malému počtu afrických zemí, kam přiletěl čínský prezident dříve než prezident příslušné země do Číny (viz obr. 18 a příloha A)⁵⁰. Čína v Nigerii vyvíjí jednu z největších investičních a rozvojových činností, podílí se na budování ropných polí, dopravní infrastruktury i nemocnic. Výsledkem bylo, že v dubnu 2006 Čínská společnost CNOOC odkoupila 45% podíl nigerijských pobřežních ropných polí za cenu 2,3 mld. USD. Toto vše dokazuje, že na bilaterálních vztazích záleží více Číně nežli Nigérii. Ta zatím neprojevila entuziasmus z kontaktů s Čínou, jako tomu je u mnoha jiných afrických zemí (např. Gabon, Angola, Súdán, Kongo). Tato pozice vzhledem k ropným zásobám může nigerijské straně zajistit dobrou vyjednávací pozici.

Rovníková Guinea a Kongo patří mezi čtyři africké země, které Číně dodávají nejvíce ropy. Obě země mají z obchodu s Čínou kladné saldo (obr. 18- pro Čínu tedy záporné saldo). Jejich soused- Gabon byl jedním z největších afrických spojenců Číny jak politicky, tak i jako dodavatel ropy. Avšak vrchol těžby země zaznamenala v roce 1997, od kdy pomalu klesá. Čínsko-gabonský ropný obchod není nijak významný, přestože se gabonské rezervy odhadují na 330 mil. tun (Pan 2007).

Keňa s Čínou udržuje velmi intenzivní diplomatické styky, přestože vzájemný obchod není nijak výrazný (obrat 475 mil. USD). V celé Africe se čínština prosazuje a stává se relativně populárním jazykem, hlavně na východním pobřeží. V Nairobi byl jako první v Africe otevřen Confucius Institute, který má srovnatelnou prestiž a kulturní funkci jako německý Goethe Institut (ten byl svou koncepcí předlohou pro Confucius Institute). Potenciál pro rozvoj vzájemných ekonomických vztahů je v případě Keni organizovaný čínský skupinový turismus, ve kterém se Keňa mezi africkými státy již nyní

⁴⁹ www.china-airlines.com

⁵⁰ Napřed přijímat návštěvy a pak teprve navštívit je tradiční přístup Číny, který spadá do konceptu Zhongguo (viz úvod).

drží v první pětici (co do počtu turistů i zisku)⁵¹. Pro Čínu je však Keňa stále hlavně odběratelskou zemí (v roce 2003 byl import čínského zboží v hodnotě 242 mil. USD z 251 mil. USD obratu). Jistou možností skýtá projekt uzavřený mezi oběma zeměmi v dubnu 2006 (při státní návštěvě čínského prezidenta Hu Jintaa) o hledání zdrojů ropy a zemního plynu v Keni.

Prozatím malé úspěchy má Čína v Severní Africe. Relativně velký obrat obchodu s Egyptem a Alžírskem není výsledkem nedávného vývoje, ale udržování dlouhodobých kontaktů. Perspektivní se v této oblasti jeví Libye, kde vzájemný obchod vzrostl mezi lety 2003-2005 o 503 % na 1,3 mld. USD (viz obr. 18 a příloha A). Se všemi severoafrickými pobřežními státy má Čína kladnou obchodní bilanci. Návštěva prezidenta Hu Jintaa v Africe v roce 2006 však výrazný úspěch na poli ropného obchodu se severoafrickými státy nepřinesla.

Jihoafrická republika má s Čínou vůbec největší obchodní obrat, a to 7,3 mld. USD, který je relativně vyvážený. Čína v JAR nakupuje zejména nerostné suroviny, JAR dováží z Číny hlavně elektroniku. Se Zimbabwe a Zambií doposud Čína nemá velký obchodní styk, ale vzhledem k její spotřebě mědi se očekává velký růst (hlavně u Zambie, kde mezi lety 2003-2005 vzrost obrat o 261 % na 300 mil. USD).

Malawi představuje jednu z mála afrických zemí, která nemá s Čínou diplomatické styky. Zároveň nemá téměř žádný obchodní styk. Jak však tvrdí Msowoya (2007), toto je jeden z brzdících faktorů rozvoje malawské ekonomiky. Důvodem jsou malawské styky s Taiwanem. Není to v tomto případě primárně Čína, která podmiňuje obchod zrušením styků s Taiwanem, ale Taiwan, který se vstupu čínských investorů do Malawi brání. Malawi je jednou z posledních zemí, která udržuje diplomatické styky s Taiwanem (založeny byly v roce 1967). Msowoya však tvrdí, že „spolupráce s Taiwanem již nic nového nepřináší... Malawi potřebuje čínské peníze a investory...“ (Msowoya 2007). Ačkoli ČLR oficiálně navázání diplomatických a příp. obchodních styků nepodmínila neuznáním Taiwanu coby představitele Číny, je zřejmé, že dokud tak Malawi neučiní, čínské šeky, jak říká Msowoya, se budou této zemi vyhýbat.

⁵¹ FOCAC: <http://english.focacsummit.org/>

Čínské zájmy se v Africe velice rychle rozrůstají. Čínsko-africký obchod roste ve srovnání s ostatními regiony výrazně nadprůměrně. Čína své ekonomické zájmy umí v Africe prosadit a dostala se tak na pozici nejvýznamnějšího afrického ekonomického partnera. Rozsahem rozvojové pomoci, ale i svým „rovným“ přístupem si získala důvěru, kterou USA, druhá nejvýznamnější síla v Africe, nemají. Čína získala na svou stranu mnoho afrických států díky založení Fóra. Její rozvojová pomoc Africe každoročně roste a je již největší mezi všemi rozvojovými pomocemi určenými Africe. Zahrneme-li do rozvojové pomoci veškerou výstavbu infrastruktury (což lze brát ambivalentně, ale čínská strana tak činí), dosahuje čínská pomoc až 15 mld. USD ročně (což by z Číny dělalo vůbec největšího donora rozvojové pomoci).

Čína se však v Africe nerealizuje jen na bilaterální úrovni. Coby stálý člen Rady bezpečnosti OSN intervnuje v mnoha oblastech pod vlajkou OSN, nikoli čínskou. Takové aktivity jsou patrné v Súdánu, Rwandě, Libérii či Mozambiku (humanitární pomoc). Rwanda je typickým případem země, kde Čína intervnuje relativně často a hodně, ale ne z pozice poptávající ropy, ale coby zprostředkovatel humanitární a rozvojové pomoci a dohlázele nad lidskými právy, což zní značně paradoxně. Avšak i díky této činnosti si Čína dokázala v Africe stávající silnou a dobrou pozici vydobýt.

ZÁVĚR

Jednalo se spíše o charakteristiku, popis a nástin vývoje na poli čínské energetické politiky. Přesto však k několika závěrům na základě již uvedeného lze dojít.

Čína v současnosti představuje druhého největšího energetického konzumenta světa. Přestože je v celkové spotřebě zatím asi v polovině spotřeby USA, její extrémní růst tento rozdíl může v relativně krátké časové ose vyrovnat. Čína neusiluje o získání prvenství ve spotřebě. Udržet ale stávající hospodářský růst jiným způsobem než spotřebou zatím nedokáže.

Energetika není jen strategicky významnou oblastí pro uchování ekonomického vývoje, ale i stávajícího politického systému. Počátky svého rozvoje Čína spojila s levnými surovinami a levou pracovní silou. Ani jeden z těchto zdrojů dosavadního úspěchu však již dnes není tak levný, jak býval. Obzvláště pracovní síla se prodražuje.

Nelze chápat čínskou pracovní sílu jen z pohledu ceny za hodinu. Čína v rámci rozvoje musela přistoupit na několik u vlády nepopulárních opatření- mezi nimi i na uvolnění informací. Číňané si tak uvědomují, že Čína bohatne a zvyšuje svůj podíl na světové ekonomice. Stejně tak se dnešní obyvatelé mohou seznámit s tím, jak se žije jinde ve světě. Z obou informací- jak Čína bohatne a rozvíjí se a jak se žije např. v USA- vznikají požadavky. Požadavky na spotřebu.

Lidská, občanská a politická práva drží pekingská vláda stále ve svých rukou a příliš v těchto oblastech k reformám nesahá. Jediná práva, která lidem dovolila a umožnila si osvojit, jsou práva ekonomická. Jejich rychlý rozvoj umožnil vládě zajistit si čas na potřebnou přípravu na dobu, kdy bude muset připustit i reformy občanských a politických práv. Jakékoliv ohrožení ekonomických práv tak může přesunout zájem Číňanů do oblasti práv politických a občanských. Následky takové reformy nikdo neumí předurčit, avšak legistický přístup, kterým se všichni čínští vládcí řídili a řídí (nikoli konfuciánským, ten byl a je nedosažitelným ideálem), se každé takové změny obává.

Když se vzdá tygr svých drápů ve prospěch malé kočky, čím se pak proti ní bude bránit? Toto je logika legismu, tedy princip absolutní kontroly

moci. A z historických zkušeností je zřejmé, že každá nedokonale hlídaná moc se stala dříve či později nástrojem svržení režimu. Ačkoli zde, na rozdíl od textu samotného, přecházím k interpretativní sociálně- kulturně- psychologické antropologii, je tato úvaha, domnívám se, zcela namístě. Chápat energetickou geopolitiku jako pouhé zajišťování ropy je mylné. Ropa má pro centrální vládu v Pekingu větší význam, než se z čísel dá vyčíst.

Vztah k Africe je příkladem, jak jej správně pojmenoval Ejikeme (2007), budování si imperiálního pohraničí, či snad lépe, zázemí. Afrika se se svými zásobami nestává čínským partnerem, jak se prezentuje ve zprávách Fóra, ale čínským zázemím. Budování infrastruktury pro Afriku je spíše africké budování čínské infrastruktury. Rozvojová pomoc Africe je spíše podporou vlastní Číně.

Cílem práce bylo podložit fakty skutečnost, že geopolitika Číny pro zajišťování energetických surovin není „pouhým“ ekonomickým procesem, ale principem přežití.

Když v roce 2002 byla na 16. sjezdu KS Číny přijata obchodní třída jako třetí pilíř čínské socialistické společnosti (vedle rolníků a dělníků), opakoval se již zmíněný jev vypuštění obsahu a ponechání formy. Čína již dávno není komunistickou. Z komunismu se stala jen forma- prostředek legitimizace stávajícího politického systému. Energetická geopolitika je pak nástrojem pro udržení této legitimacy.

POUŽITÁ LITERATURA

Poznámky:

- Čínská křestní jména autorů jsou uvedena celá, neboť v čínštině je velmi omezený počet příjmení. U ostatních autorů (i čínského původu, ale s nečínským křestním jménem) jsou uvedeny pouze iniciály.
- BP – British Petroleum
- CBS – China Statistical Bureau
- CNAPS- Center for Northeast Asian Policy Studies
- GPRC – the Government of the People ´s Republic of China
- NBS – National Bureau of Statistics of the People ´s Republic of China
- Jména začínající na „Ch“ jsou řazena dle české abecedy.

BECKER, J. (2002): *Čína na přelomu století*. BB Art, Brno, 393 s.

BLAIR, M. (2006): *China Starts Oil Drilling off Florida*. http://www.americanfreepress.net/html/china_starts_oil_drilling.html [18. 1. 2007]

BP (2006): *British Petroleum Statistical Review of the World. Historical Data from 1965*. http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2006/STAGING/local_assets/downloads/spreadsheets/statistical_review_full_report_workbook_2006.xls

BRADLEY, R., MING Yang (2006): *Raising the Profile of Energy Efficiency in China*. Case Study of Standby Power Efficiency. International Energy Agency Working Paper Series, IEA, Paris, 21 p.

BUSTELO, P. (2005): *China and the Geopolitics of Oil in the Asian Pacific Region*. Asia-Pacific-Working-Paper 38/2005, 5/9/2005, de Estudios Internacionales y Estratégicos, Real Instituto Elcano, Madrid, 33 p.

DOSEDLA, J. (1965): *Čína, Tchaj-wan, Hongkong, Macao*. In: KUNSKÝ, J. (ed. et all.): *Zeměpis světa. Asie*. Orbis, n.p., Praha, s. 280-373.

DERBYSHIRE, J. (2007): *The Chinese Are Coming...* <http://article.nationalreview.com/> [18. 1. 2007]

EJIKEME, A. (2007): *Africa: Africa Might Be China's Next Imperial Frontier Base.* <http://allafrica.com/stories/200701081563.html> [18. 1. 2007]

FAIRBANK, J.K. (1998): *Dějiny Číny.* Praha, NLN, 656 s.

FAIOLA, A. (2005): *Japan-China Oil Dispute Escalates.* <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/> [27. 1. 2007]

FISHMAN, T. C. (2005): *CHINA INC. How the Rise of the Next Superpower Challenges America and the World.* Scribner, New York, 342 p.

FÜRST, R. (2005): *Mýtus čínského ekonomického zázraku a jeho dekonstrukce.* (Recenze knihy: Studwell, J. (2003): *The China Dream, The Quest for the Last Great Untapped Market on Earth.* Grove Press, New York, 380 s.) In: *Mezinárodní politika* 10/2005, s. 33 – 34.

GAO, Shangquan, CHI, Fulin et all. (1995): *Theory and Reality of Transition to a Market Economy.* Foreign Languages Press, Beijing, 358 p.

GOODMAN, P. S. (2004): *China Incestes heavily In Sudan's Oil Industry.* The Washington Post, A21143, p. A01, čtvrtek 23. 12. 2004.

GPRC (2001) *Electric Power Law of the People's Republic of China.* Law Press China, Beijing, 53 p.

GPRC (2003) *Law of the People's Republic of China on the Protection of the Rights and Interests of Returned Overseas Chinese and the Family Members of Overseas Chinese.* Law Press China, Beijing, 33 p.

GPRC (2002): *Law on the Exclusive Economic Zone and the Continental Shelf of the People's Republic of China, Law of the People's Republic of*

China on the Administration of the Use of Sea Areas. Law Press China, Beijing, 49 p.

GPRC (2000a): *White Papers of the Chinese Government I*. Beijing, Foreign Languages Press. 585 p.

GPRC (2000b): *White Papers of the Chinese Government II*. Foreign Languages Press, Beijing, 489 p.

GPRC (2003): *White Papers of the Chinese Government III*. Foreign Languages Press, Beijing, 537 p.

HERBERG, M. E. (2004): *Asia's Energy Insecurity: Cooperation or Conflict?* In: *Strategic Asia*, 5/2004, p. 339-378.

HORÁLEK, A. (2007): *Populačně národnostní politika Čínské lidové republiky ve vztahu k etnickým menšinám*. Ústav etnologie FF UK (diplomová práce, nepublikováno), Praha, 163 s.

CHAN, J. (2001): *China pushes into Central Asia for oil and gas*.
<http://wsws.org/articles/2001/jan2001/oil-j03.shtml> [30. 1. 2007]

CHANG, G. G. (2002): *The Coming Collapse of China*. Arrow Books, London, 344 p.

IEA (2003): *World Energy Investment Outlook*. 2003 Insights. IEA, Paris, 517 p.

IEA (2004): *World Energy Investment Outlook 2004*. IEA, Paris, 577 p.

IEA (2006): *Key World Energy Statistic*. IEA, New Milford, Connecticut, USA, 82 p.

JIN, Fengjun, QIAN, Jinkai (2003): *A Social and Economic Atlas of Western China*. China Intercontinental Press, Beijing, 94 p.

Kolektiv (1987): *Encyclopedia of New China*. Foreign Languages Press, Beijing, 990 p.

Kolektiv (1994): *The National Economic Atlas of China*. Oxford University Press, Hongkong, Oxford, New York, 314 p.

Kolektiv (2005): *China in Diagrams*. China Intercontinental Press, Beijing, 200 p.

Kolektiv (1999): *Lexikon zemí 2000*. Fortuna Print, Praha, 503 s.

LI, Zhaoxing et all. (2004): *China´s Foreign Affairs (2004 Edition)*. Departement of Policy Planning, Ministry of Foreign Affairs PRC, Beijing, 585 p.

LINGE, G. J. R., FORBES, D. K. (eds) (1990): *China´s Spatial Economy. Recent Developments and Reforms*. Oxford University Press, Hong Kong, Oxford, New York, 225 p.

LIU, Guoguang, LIANG, Wensen (1987): *China´s Economy in 2000*. New World Press, Beijing, 546 p.

LIU, Shouying, LUO, Dan (2004): *Can China Feed Itself?* Foreign Languages Press, Beijing, 218 p.

LUFT, G. (2004): *Fueling the Dragon: China´s Race Into the Oil Market*.
<http://www.iags.org/china.htm> [10. 2. 2007]

MA, Ke, LI, Jun et all. (2004): *China Business*. China Intercontinental Press, Beijing, 454 p. + 2 x CD ROM

McGREGOR, J. (2005): *One Billion Customers*. A Wall Street Journal Book, New York, 312 p.

MSOWOYA, E. (2007): *Malawi Need Chequebook, Not Aid and Pledges*.
<http://www.nyasatimes.com/BUSINESS/118.html> [18. 1. 2007]

NBS (2002) *China 2002*. New Star Publishers, Beijing, 191 p.

NBS (2003) *China. Facts and Figures 2003*. New Star Publishers, Beijing,
 120 p. + CD ROM

PAN, E. (2007): *China, Africa, and Oil*. <http://www.cfr.org/publication/9557/>
 [4. 2. 2007]

POMFRET, J. (2000): *Go West, Young Han*. The Washington Post, Friday 15
 September 2000, p. A01.

RYAN, J (2002): *Chinese Women as Transnational Migrants: Gender and
 Class in Global Migration Narratives*. International Migration, 40, Vol. 2, IOM,
 Washington, D.C., p. 93 – 116.

SCHWARZ, H. G. (1971): *Chinese Policies towards Minorities: An Essay and
 Documents*. Occasional Paper No. 2. Western Washington State College
 Program in East Asian Studies, Bellingham, 200 p.

TROUSH, S. (1999): *China's Changing Oil Strategy and its Foreign policy
 Implications*. http://www.brook.edu/fp/cnaps/papers/1999_troush.htm [18.
 1. 2007] (CNAPS Working Paper)

WU, Cangping, MU, Guangzong (2004): *China's Population Situation and
 Policies*. Foreign Languages Press, Beijing, 154 p.

YAN (2006): *FOCAC Beijing Summit adopts declaration*.
<http://www.newsgd.com/news/chinakeyword/focac/200611060012.htm> [8.
 2. 2007]

Internetové odkazy [aktivní k 10. 4. 2007]:

<http://allafrica.com/>

<http://english.focacsummit.org/>

<http://english.chosun.com/>

<http://english.people.com.cn/>

<http://english.peopledaily.com.cn/>

http://ieas.berkeley.edu/events/pdf/Herberg_paper.pdf

<http://www.bp.com/>

<http://www.brook.edu/fp/cnaps/papers/>

<http://www.csmonitor.com>

<http://www.ethicalcorp.com/>

<http://www.china.org.cn/english/index.htm>

<http://www.china-airlines.com>

<http://www.chinadetail.com/Nation/LawsRegulations.php>

<http://www.chinaoilweb.com/>

<http://www.cnooc.com.cn/>

<http://www.cnpc.com.cn/eng/>

<http://www.chsource.com>

<http://www.iags.org/geopolitics.html>

<http://www.lifeaftertheoilcrash.net>

<http://www.mining-journal.com/>

<http://www.newsgd.com/news/chinakeyword/focac/>

<http://www.stats.gov.cn>

<http://www.xzqh.org> (pouze v čínštině)

<http://www.xinhua.com>

<http://www.zhb.gov.cn> (pouze v čínštině)

<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

Další zdroje:

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA 1991 – 2004 YEARBOOK

CHINA DAILY www.chinadaily.com.cn

- hlavně tištěná vydání zaměřená na Beijing Summit FOCAC:

- Nov 3/2006, Vol 26, No. 8284

- Nov 4-5/2006, Vol 26, No. 8285

Výběr relevantních článků v českých novinách:

Hospodářské noviny

- Čína brojí proti „teroru“ (Feranec, I.), 11. 5. 2006
- Čína se v Africe stala zdatným rivalem USA (Lavička, V.), 17.5.2006
- Čína si brousí zuby i na africkou ropu (Feranec, I.), 25. 4. 2006
- magazín HN Exportér: Čína, č. 10, 12/2006
- „Říše středu“ zdvojnásobí obchod s Afrikou (Lavička, V.), 6. 11. 2006
- Spory mezi unií a Čínou nabírají obrátky (Honzák, R., Kubátová, Z.), 3. 4. 2006
- Východní Asie hledá cestu k větší integraci (Němec, P.), 21. 12. 2005

Mladá fronta Dnes

- Austrálie bude dodávat do Číny uran, 4. 4. 2006
- Cenu zinku zdvihá Čína (Bednář, K.), 4. 5. 2006
- Čína dokončila největší přehradu, 22. 5. 2006
- Čína se staví na stranu kritiků Íránu, 24. 11. 2005
- Číňané se potýkají s nedostatkem energií (Oster, S., Barta, P.), 31. 3. 2006
- Čínská CNOOC vydá další akcie, 28. 4. 2006
- Čínské devizové rezervy jsou již nejvyšší na světě, 29. 3. 2006
- Měď zdražila na nový rekord (Sochor, J.), 5.12. 2005
- OPEC soupeří s Ruskem o čínský trh, 22. 12. 2005
- Prezident Číny v Indii: obchod pokvete dál, 22. 11. 2006

PŘÍLOHY

Příloha A: Čínsko-afriické diplomatické a obchodní vztahy (2000-2007. resp. 2003-2005) (1)

stat	založení diplom. styků	návštěvy (rok uskutečnění a typ)		afriické v Číně	obchod s Čínou (mil. USD)						nárůst obchodu 2003-05	Počet afriických studentů v Číně
		čínské v Afriice			2003*		Saldo 2003**					
		obrat 2005	obrat 2003		export	import	abs.	relat.				
Aižírsko	20.12.1958	2001pp,2002pp,2004p	2000p	1 770,0	745,1	645,9	99,2	546,7	73,4	137,6	52	
Angola	12.1.1983	2008pp	2001pp	6 950,0	2 497,5	2 351,7	145,8	2 205,9	88,3	178,3	8	
Benin	29.12.1972	2004pp	2006p	1 090,0	539,5	471,1	68,4	402,7	74,6	102,0	42	
Botswana	6.1.1975	2002pp,2006m	2000p	62,5	25,0	22,8	2,2	20,6	82,4	150,1	8	
Burundi	12.10.1971	n	2005m	12,2	5,1	3,4	1,7	1,7	33,3	139,6	65	
Čad	6.8.2006	n	n	206,0	na	na	na	na	na	na	na	
Džibutsko	8.1.1979	2002pp	2001p	112,0	66,0	65,9	0,1	65,8	99,7	69,7	7	
Egypt	30.5.1956	2004p,2006pp	8x do 2002p	2 145,0	1 090,1	937,3	152,8	784,5	72,0	96,8	37	
Eritrea	24.5.1993	2002pp	2005p	8,4	5,7	5,7	0,0	5,7	100,0	47,5	10	
Etiopie	11.11.1970	2003pp	2004pp	370,0	157,4	152,7	4,7	148,0	94,0	135,1	77	
Gabon	20.4.1974	2004p	2004p	393,0	309,5	8,9	300,6	-291,7	-94,2	27,0	50	
Ghana	1.2.1972	2006pp	2002p	769,0	356,0	321,8	34,2	287,6	80,8	116,0	43	
Guinea	14.10.1959	2005m	2004,2006m	147,0	83,8	73,3	10,5	62,8	74,9	75,4	40	
Guinea-Bissau	23.4.1988	n	2002p	5,8	12,4	12,4	0,0	12,4	100,0	-53,3	28	
JAR	1.1.1998	2002,2006pp,2004m,2007p	2001p	7 270,0	3 870,6	2 029,8	1 840,8	189,0	4,9	87,8	29	
Kamerun	26.3.1971	2002pp,2007p	2003p	197,0	180,3	64,9	115,4	-50,5	-28,0	9,3	61	
Kapverdy	25.4.1976	2002m	2004pp	5,2	2,6	2,6	0,0	2,6	100,0	99,6	16	
Keňa	14.12.1963	2002pp,2004m,2006p	2005p	475,0	250,4	241,7	8,7	233,0	93,1	89,7	50	
Komory	13.11.1975	2004m	2003p	1,8	0,7	0,7	0,0	0,7	100,0	161,4	27	
Kongo	22.2.1964	2006pp	2005p	2 423,0	874,6	59,9	814,7	-754,8	-86,3	177,0	0	
Kongo DR	24.11.1972	n	2002,2005p	226,0	51,7	25,4	26,3	-0,9	-1,7	337,1	0	
Lesotho	12.1.1994	n	2001,2005pp	56,2	25,9	24,9	1,0	23,9	92,3	116,8	14	
Libérie	11.11.2003	2006m,2007p	2004m	164,0	88,2	26,2	42,0	-15,8	-23,2	140,5	2	
Libye	9.8.1978	2002p	n	1 300,0	215,7	174,7	41,0	133,7	62,0	502,7	43	
Madagaskar	6.11.1972	2005,2006m	2004p	197,0	118,7	111,7	7,0	104,7	88,2	66,0	27	
Mali	25.10.1960	2004m	2004p	145,0	63,6	35,2	28,4	6,8	10,7	128,0	85	
Maroko	1.11.1958	2006p	2002p	1 484,0	856,7	695,7	161,0	534,7	62,4	73,2	31	
Mauricius	15.4.1872	2001m	2005pp	186,0	110,5	107,4	3,1	104,3	94,4	68,3	53	

pokračování na další straně

Příloha A: Čínsko-afriické diplomatické a obchodní vztahy (2000-2007. resp. 2003-2005) (2)

stát	založení diplom at. styků	návštěvy (rok uskutečnění a typ)		afriické v Číně	obchod s Čínou (mil. USD)						nárůst obchodu 2003-05	Počet afriických studentů v Číně
		čínské v Afriice			2003*			Saldo 2003**				
		obrat 2005	obrat 2003		export	import	abs.	relat.				
Mauritánie	19.7.1965	n			78,0	84,2	56,5	7,7	48,8	76,0	21,5	20
Mozambik	25.7.1975	2002m,2007p		2004p	185,0	71,7	45,0	26,7	18,3	25,5	130,1	11
Nambie	22.3.1990	2005m,2007p		2005p	140,0	74,6	37,6	37,0	0,6	0,8	87,7	25
Niger	19.8.1996	n		2001p,2004pp	34,0	19,3	19,3	0,0	19,3	100,0	76,2	59
Nigérie	10.2.1971	2002,2006p,2004pp		2005p	2 830,0	1 858,5	1 786,8	71,7	1 715,1	92,3	52,3	79
Pobřeží Slonoviny	2.5.1983	2002m		2002p	222,0	285,0	228,2	36,8	191,4	72,2	-16,2	8
Rovníková Guinea	15.10.1970	2002pp		2001,2005p	1 457,0	416,9	5,0	411,9	-406,9	-97,6	249,5	51
Rwanda	12.11.1971	2001,2x2006m		2001,2007p	23,5	10,6	3,5	7,1	-3,6	-34,0	122,1	49
Senegal	25.10.2005	2006m		2006p	141,0	na	na	na	na	na	na	na
Sejšelly	30.8.1976	2006m,2007p		2004pp	3,4	1,8	1,8	0,0	1,8	100,0	89,4	9
Sierra Leone	29.7.1971	n		2006pp	32,1	16,6	16,6	0,0	16,6	100,0	93,5	60
Somálsko	14.12.1960	n		n	19,8	10,5	3,9	6,6	-2,7	-25,7	87,0	2
Středoafrická republika	1.2.1998	2001m		2004p	16,0	4,4	2,1	2,3	-0,2	-4,5	263,6	19
Súdán	4.2.1959	2007p		2005p	3 900,0	1 920,4	478,3	1 442,1	-963,8	-50,2	103,1	74
Tanzánie	26.11.1964	2006pp		2004p	474,0	219,1	191,5	27,6	163,9	74,8	116,3	134
Togo	19.9.1972	2004pp		2006p	570,0	284,8	262,7	22,1	240,6	84,5	100,1	23
Tunisko	10.1.1964	2002p		n	340,0	200,9	183,9	17,0	166,9	83,1	69,2	11
Uganda	18.10.1962	2001,2006pp		2004p	99,4	54,9	51,4	3,5	47,9	87,2	81,0	53
Zambie	29.10.1964	2004pp,2007p		2003p	300,0	83,1	35,2	47,9	-12,7	-15,3	261,0	86
Zimbabwe	19.5.1980	2004pp		2005p	283,0	197,3	30,2	167,1	-136,9	-69,4	43,4	12
Africký obchod s Čínou celkem:					37 529,2	17 612,8	11 467,3	6 145,5	5 321,8	30,2	113,1	1692

Vysvětlivky návštěv: p- návštěva hlavy státu (prezident, král apod.), pp- návštěva předsedy vlády, vice-prezidenta, u ČLR i předseda ústředního výboru Národního shromáždění, m- návštěva ministra, vicepremiéra, místopředsedů komor parlamentů.

* Export a import ve vztahu k Číně- export z Číny do afriických zemí a import z afriických zemí do Číny

** Saldo jako rozdíl exportu a importu z pohledu Číny, relativní saldo v % z celkového obchodu: (+) kladné saldo Číny, (-) záporné saldo Číny.

Li (2004): 436-560, <http://english.focacsurmit.org>

Příloha B: Administrativní členění Číny (2001)

Administrativní jednotka		Správní středisko		Počet	Rozloha	Hustota
pinyin	ČSP/český název	pinyin	ČSP/český název	obyvatel	(km ²)	zald.
Samosprávní města						
Beijing	Peking	Beijing	Peking	13 830 000	16 800	823
Chongqing	Čchung-Čching	Chongqing	Čchung-čching	30 970 000	82 000	378
Shanghai	Šanghaj	Shanghai	Šanghaj	16 140 000	6 200	2 603
Tianjin	Tchien-t'ín	Tianjin	Tchien-t'ín	10 040 000	11 300	888
Provincie						
Anhui	An-chuej	Hefei	Che-fej	63 280 000	139 000	455
Fujian	Fu-t'ien	Fuzhou	Fu-čou	34 400 000	120 000	287
Gansu	Kan-su	Lanzhou	Lan-čou	25 750 000	450 000	57
Guangdong	Kuang-tung	Guangzhou	Kuang-čou	77 830 000	186 000	418
Guizhou	Kuej-čou	Guiyang	Kuej-jang	37 990 000	170 000	223
Hainan	Chaj-nan	Haikou	Chaj-kchou	7 960 000	34 000	234
Hebei	Héběi	Shijiazhuang	Š' - t'ia-čuang	66 990 000	190 000	353
Heilongjiang	Chej-lung-t'iang	Haerbin	Cha-er-pin	38 110 000	469 000	81
Henan	Che-nan	Zhengzhou	Čeng-čou	95 550 000	167 000	572
Hubei	Chu-pej	Wuhan	Wu-chan	59 750 000	187 400	319
Hunan	Chu-nan	Changsha	Čchang-ša	65 960 000	210 000	314
Jiangsu	Ťiang-su	Nanjing	Nan-t'ing	73 550 000	102 600	717
Jiangxi	Ťiang-si	Nanchang	Na-čchang	41 860 000	166 600	251
Jilin	Ťi-lin	Changchun	Čchang-čchun	26 910 000	187 000	144
Liaoning	Liao-ning	Shenyang	Šen-jang	41 940 000	145 700	288
Qinghai	Čing-chaj	Xining	Si-ning	5 230 000	720 000	7
Shaanxi	Šan-si	Xi'an	Si-an	36 590 000	205 000	178
Shandong	Šan-tung	jinan	Ťi-nan	90 410 000	153 000	591
Shanxi	Šen-si	Taiyuan	Tchaj-juen	32 720 000	156 000	210
Sichuan	S'čchuan	Chengdu	Čcheng-tu	86 400 000	488 000	177
Yunnan	Jün-nan	Kunming	Kchun-ming	42 870 000	394 000	109
Zhejiang	Če-t'iang	Hangzhou	Hang-čou	46 130 000	101 800	453
Autonomní oblasti						
Guangxi	Kuang-si	Nanning	Nan-ning	47 880 000	236 300	203
Nei Mongol	Vnitřní Mongolsko	Hohhot	Chu-che-chao-tche	23 770 000	1 183 000	20
Ningxia	Ning-sia	Yinchuan	Jin-čchuan	5 630 000	66 400	85
Xizang	Tibet	Lhasa	Lhasa	2 630 000	1 220 000	2
Xinjiang	Sin-t'iang	Urumqi	Wu-lu-mu-či (Ürümči)	18 760 000	1 600 000	12
Speciální administrativní oblasti						
Xianggang	Hongkong	Xianggang	Hongkong	6 670 000	1 092	6 108
Aomen	Macao	Aomen	Macao	440 000	24	18 333
Čína	Zhōngguó	Beijing	Běijīng	1 274 940 000	9 565 216	133

Zdroj: China 2002. Beijing, New Star Publishers 2001, úpravy autora

Příloha C: Převod mezi pinyinem a ČSP

pinyin	příklad	ČSP	příklad	
samohlásky				
-ai-	Baisha	-aj	Paj-ša
-ei-	Beijing	-ej	Pej-ťing
-ian	Fujian	-ien	Fu-ťien
-iu	Jiuzhaigou	-iou	Ťiou-čaj-kou
-ong	Dulong	-ung	Tu-lung
-u- (po j, q, x, y)	Yulong	-ü	Jü-lung
-ui	Lushui	-uej	Lu-šuej
y-	Yunnan	-j	Jün-nan
-yan-	Yanjing	-jen	Jen-ťing
ye	Ye Xian	-je	Je Sien
yi	Yinchuan	-i	In-čchuan
souhlásky				
b	Bulang	p	Pu-lang
c	Cixi	cch	Cchi-si
d	Dulong	t	Tu-lung
g	Gaoligong	k	Kao-li-kung
h	Hui	ch	Chuej
ch	Wenchuan	čch	wenčchuan
j	Jinsha	t'	Ťin-ša
k	Kangding	kch	Kchang-ťing
p	Pinyin	pch	Pchin-jin
q	Qiang	čch	Čchiang
r	Ruo'ergai	ž	Žuo-ž'-kaj
sh	Shanghai	š	Šang-chaj
t	Tujiao	tch	Tchu-ťiao
w	Wenchuan	w	Wenčchuan
x	Xibo	s	Si-po
z	minzu	c	min-cu
zh	Zhuang	č	Čuang

Vytvořeno podle Fairbanka (1998), s úpravami.